

Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2025-26

16 Ionawr 2025

Cyllidebau Diwylliant, Chwaraeon a Threftadaeth 2025-26

Mae'r papur hwn yn rhoi gwybodaeth am y penderfyniadau a wnaed wrth bennu'r Cyllidebau Diwylliant, Chwaraeon a Threftadaeth o fewn Prif Grŵp Gwariant yr Economi, Ynni a Chynllunio ar gyfer Blwyddyn Ariannol 2025-26.

Cynnwys

1.	Trosolwg o'r Gyllideb	3
2.	Cadw.....	16
3.	Amgueddfa Cymru a Llyfrgell Genedlaethol Cymru.....	19
4.	Llyfrgelloedd, Archifau ac Amgueddfeydd	21
5.	Y celfyddydau a Chyngor Celfyddydau Cymru	24
6.	Y Cyfryngau a Darlledu	27
7.	Cymorth i'r sector cynhyrchu ffilmiau a rhaglenni teledu.....	30
8.	Chwaraeon	33
9.	Ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu.....	36

1. Trosolwg o'r Gyllideb

Fel rhan o Gyllideb Ddrafft 2025-26, mae £5m o refeniw wedi cael ei ddyrannu i flaenoriaethau yn y maes hwn ynghyd â £18.4m arall ar ffurf dyraniadau cyfalaf.

1. Mae ein **sectorau diwylliannol, treftadaeth a chwaraeon**, yn enwedig ein cyrff hyd braich a Cadw, wedi bod yn hollbwysig wrth gefnogi economïau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol, cymunedau a chefnogi ein hagenda i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau, yn enwedig anghydraddoldebau hil, a sicrhau mwy o fynediad i gymunedau ledled Cymru. Maent yn darparu lleoedd gwych i bobl fyw, gweithio, astudio ac ymweld â nhw. Mae cyllid drwy ein cyrff diwylliannol a chwaraeon yn fuddiol i fywydau plant a phobl ifanc, sy'n ddefnyddwyr ac yn gyfranwyr gweithgar at y celfyddydau, treftadaeth a'r sector diwylliannol. Drwy'r Gyllideb Ddrafft hon, rwyf wedi dyrannu **£5m o refeniw ac £18.4m o gyfalaf ychwanegol** i weithgareddau diwylliant, treftadaeth a chwaraeon.
2. O'r refeniw ychwanegol a ddarperir, mae **£3.8m** wedi cael ei ddyrannu i gynyddu cyllidebau refeniw cyrff diwylliannol, treftadaeth a chwaraeon er mwyn galluogi'r sefydliadau hyn i reoli pwysau cost chwyddiannol, gwneud cynlluniau ar gyfer dyfarniad cyflog yn y sector cyhoeddus yn 2025-26 a chyfrannu at gostau rhedeg parhaus **Celf**. Dyrannwyd £1.2m o refeniw ychwanegol i'r gyllideb Diwylliant a Chwaraeon Lleol. O'r swm hwn, mae dyraniad o £0.2m yn cynrychioli cynnydd tebyg i swyddogaeth asiantaeth datblygu amgueddfeydd, archifau a llyfrgelloedd lleol a gyflawnir yn fewnol gan yr Is-adran Diwylliant, gan gynnwys y staff a ariennir i gyflwyno gweithgareddau a rhaglenni allweddol.
3. Mae'r pwysau chwyddiannol ehangach sy'n cynyddu costau i gyrff diwylliannol, treftadaeth a chwaraeon hefyd yn effeithio ar werth gwasanaethau, cyflogau ac allbynnau a gefnogir gan y grantiau y mae'r Is-adran Diwylliant yn eu rheoli fel rhan o'i rôl fel asiantaeth ddatblygu. Defnyddir y **£1m** sy'n weddill i gyflawni camau gweithredu a nodir o dan y **Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant** (gan ganolbwyntio ar feysydd allweddol a amlygwyd yn yr ymgynghoriad, fel mynediad at ddiwylliant a chasgliadau, y gweithlu diwylliannol ac ymateb i'r argyfyngau hinsawdd a natur, gan gyflawni canlyniadau sy'n cefnogi Blaenoriaethau'r Prif Weinidog ar yr un pryd), a helpu i gyflwyno Celf - Oriol Gelf Gyfoes Genedlaethol i Gymru mewn naw oriel. Mae hyn yn adfer rhywfaint o'r cyllid a gollwyd drwy Gyllideb Derfynol 2024-25 a wnaeth effeithio ar ein gallu i fynd i'r afael â'n Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant yn 2024-25. Byddwn hefyd yn parhau i gyflawni ein swyddogaethau statudol ac fel asiantaeth ddatblygu a'n hymrwymadau i gefnogi Cymru wrth-hiliol.

4. Fel rhan o'r **dyraniad cyfalaf ychwanegol o £18.4m ar gyfer diwylliant, treftadaeth a chwaraeon**, caiff **£8.1m** ei ddyrannu yn 2025-26 i'r rhaglen cyfalaf diwylliannol sy'n lleihau anghydraddoldebau daearyddol yn sylweddol drwy alluogi pobl i gael mynediad i'n casgliad cenedlaethol, yn enwedig mewn mannau sy'n agosach i'r mannau lle maent yn byw, yn gweithio ac yn ymweld â nhw. Mae ehangu mynediad, mwynhad a dealltwriaeth o ddiwylliant, chwaraeon a'r amgylchedd hanesyddol i bobl o bob cefndir yn flaenoriaeth. Bydd buddsoddi mewn seilwaith sy'n hyrwyddo gweithgareddau diwylliannol yn cefnogi iechyd meddwl a llesiant ac yn sicrhau mwy o fynediad i bobl ledled Cymru yn agosach i'w cartrefi.

 5. Mae'r **rhaglen buddsoddi cyfalaf diwylliannol** yn cynnwys datblygiadau mawr yn y gogledd gan gynnwys Theatr Clwyd yn yr Wyddgrug, Amgueddfa Bêl-droed Cymru yn Wrecsam ac Amgueddfa Lechi Cymru yn Llanberis, a ledled y wlad drwy Celf a'r Grantiau Trawsnewid i wasanaethau amgueddfeydd, llyfrgelloedd ac archifau lleol. Mae'r buddsoddiadau hyn yn cynyddu'n sylweddol y cyfleoedd sydd ar gael i bobl ledled Cymru ac yn helpu i gefnogi'r Gymraeg.

 6. Bydd dyraniad **ychwanegol o £8.1m** yn golygu y gellir cynyddu gweithgarwch yn y meysydd canlynol:
 - Cynyddu buddsoddiad i gefnogi prosiectau cyfalaf o dan y **Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant**. Caiff hyn ei ddefnyddio i gyflymu buddsoddiad cyfalaf i amddiffyn yr adeiladau a'r asedau cyfalaf y mae ein hamgueddfeydd, ein harchifau a'n llyfrgelloedd lleol yn dibynnu arnynt, yn enwedig helpu i ddatgarboneiddio drwy ddefnyddio llai o ynni. Bydd y cyllid hwn hefyd yn cefnogi gwaith digideiddio, cadwraeth ddigidol, a buddsoddiad yn yr asedau cyfalaf sydd eu hangen i archwilio cyfleoedd ym maes Deallusrwydd Artiffisial ar gyfer ein sectorau ac, o bosibl, ganolfannau cymorth digidol. Gellir buddsoddi o bosibl mewn cyfarpar arddangos digidol fel y gellir cael mynediad i'r casgliad cenedlaethol digidol o fwy o leoliadau lleol, er enghraifft drwy Celf ar y Cyd, yn ogystal ag ehangu'r casgliad digidol drwy ychwanegu asedau lleol a darparu cyllid ar gyfer lleoliadau diwylliannol i'w helpu i osod blychau rhoddion sy'n derbyn cardiau credyd er mwyn cynyddu rhoddion i gefnogi'r sector. Bydd hyn yn cynnwys cyllid i ddatblygu a dechrau gweithredu rhaglen cofnodion a digideiddio yn 2025-26. Y nod fydd gwella safonau o safbwynt cadw dogfennau a mynediad at ddogfennau, ynghyd â datblygu atebion i ddiwallu anghenion yn y dyfodol a lleihau costau.

 - Cynyddu buddsoddiad cyfalaf yn **Amgueddfa Cymru** yn ystod 2025-26, i gefnogi'r buddsoddiad cyfalaf hirddisgwyliedig sydd ei ddirfawr angen mewn safleoedd ar draws yr ystad, gan gynnwys, ymhlith eraill, y gwaith sydd angen ei wneud yn yr Amgueddfa Genedlaethol yng Nghaerdydd ac Amgueddfa Lechi Cymru. Mae Amgueddfa Cymru yn un o'n trysorau cenedlaethol a bydd hyn yn dangos ymrwymiad gwirioneddol ar ran Llywodraeth Cymru i helpu i fynd i'r afael â'r buddsoddiad sylweddol sydd ei angen i wneud iawn am y diffyg buddsoddiad blaenorol a gwneud gwelliannau ar bob un o'i safleoedd. Bydd hyn yn helpu i
-

sicrhau bod y safleoedd yn ddiogel i'r cyhoedd, bod y casgliadau cenedlaethol sydd o dan ofal Amgueddfa Cymru yn ddiogel, a bod y sgiliau a'r technegau priodol yn cael eu defnyddio i ofalu am y safleoedd a'r adeiladau hanesyddol sy'n rhan o'i hystad.

7. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn cynnwys y nod o greu Cymru iachach, a chymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl. Gan gydnabod pŵer ataliol chwaraeon a gweithgarwch corfforol mewn perthynas ag iechyd a llesiant, byddwn yn atgyfnerthu ymrwymiad ein Rhaglen Lywodraethu i ddefnyddio cyllid cyfalaf er mwyn buddsoddi mewn cyfleusterau, gan ganolbwyntio'n benodol ar ardaloedd mwy difreintiedig. Drwy hynny, byddwn yn hyrwyddo mynediad cyfartal i chwaraeon ac yn mynd i'r afael ag anghydraddoldebau o bob math. Caiff **£2m** arall, sy'n gwneud buddsoddiad o £10m i gyd, ei fuddsoddi mewn cyfleusterau chwaraeon drwy **Chwaraeon Cymru** yn y gyllideb hon.
8. Yn 2025-26, rwyf wedi dyrannu **£6.3m** arall i gyllideb gyfalaf **Cadw** i'w fuddsoddi yn yr amgylchedd hanesyddol sy'n cyfrannu'n sylweddol at lesiant economaidd Cymru a'i chymunedau. Mae'r cyllid yn cynnwys cymorth ar gyfer ail gam y gwaith o ddatblygu Castell Caerffili fel cyrchfan dreftadaeth o'r radd flaenaf, sy'n rhan hanfodol o waith adfywio Tref Caerffili 2035. Bydd y buddsoddiad ychwanegol hefyd yn helpu i warchod ystad hanesyddol ehangach Cadw a'r rhaglen grant ar gyfer safleoedd hanesyddol ehangach sydd mewn perygl gan eu galluogi i gyfrannu at ganlyniadau economaidd a chymdeithasol ehangach. Mae'r buddsoddiad hefyd yn cefnogi'r Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant a'r strategaeth dwristiaeth Croeso i Gymru: blaenoriaethau i'r economi ymwelwyr 2020-2025.
9. Mae astudiaethau amrywiol wedi dangos y gall ymgysylltu â threftadaeth, boed hynny drwy ymweld â safleoedd hanesyddol, gwirfoddoli, neu gymryd rhan mewn gweithgareddau treftadaeth, gael sawl effaith gadarnhaol ar lesiant unigolion a chymunedau. Bydd y buddsoddiad cyfalaf yn helpu i gynyddu cynulleidfaoedd a hyrwyddo llesiant drwy ehangu mynediad, mwynhad a dealltwriaeth o'r amgylchedd hanesyddol ymhlith pobl o bob cefndir.
10. Mae'r tabl isod yn rhoi gwybodaeth lefel uchel am y newidiadau a wnaed drwy Gyllideb Ddrafft 2025-26. Ceir dadansoddiad ar lefel Llinellau Gwariant yn y Gyllideb yn Atodiad A. Mae Atodiad B yn cynnwys esboniadau ar lefel Llinellau Gwariant yn y Gyllideb.
11. Bydd addasiadau i linell sylfaen 2025-26 yn cynnwys dyraniadau yn y llinell sylfaen a fydd yn cael eu gwneud yn Ail Gyllideb Atodol 2024-25 i roi cymorth ariannol ychwanegol i ymateb i effeithiau dyfarniad cyflog 2024-25 a'r costau ychwanegol o ganlyniad i'r newidiadau i gyfraddau disgowntio SCAPE sydd wedi effeithio ar gynlluniau pensiwn y sector cyhoeddus heb eu hariannu ers i'r newid gael ei roi ar

waith ym mis Ebrill 2024. Gwnaed addasiadau hefyd i linell sylfaen cyllidebau Cyfalaf Trafodiadau Ariannol er mwyn cyllidebu ar gyfer yr ad-daliadau sy'n ddyledus ar fenthyciadau yn 2025-26.

Diwylliant, Treftadaeth a Chwaraeon					
Llinell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Derfynol 2024-25 a Ailddatganwyd	Addasiadau i'r Llinell Sylfaen ar gyfer 2025-26*	Llinell Sylfaen Ddiwygiedig 2025-26	Newidiadau i Gyllideb Ddrafft 2025-26	Cyllideb Ddrafft 2025-26
	(A)	(B)	(C = A + B)	(D)	(E = C + D)
	£000oedd	£000oedd	£000oedd	£000oedd	£000oedd
Bron yn Arian Parod	111,816	1,071	112,887	4,999	117,886
Heb Fod yn Arian Parod	10,162	0	10,162	2,028	12,190
Cyfanswm yr Adnoddau	121,978	1,071	123,049	7,027	130,076
Cyfalaf	55,366	0	55,366	18,421	73,787
Cyfalaf Trafodiadau Ariannol	-1,231	1,231	0	-500	-500
Cyfanswm y Cyfalaf	54,135	1,231	55,366	17,921	73,287
Cyfanswm	176,113	2,302	178,415	24,948	203,363
Gwariant a Reolir yn Flynyddol	20,000	0	20,000	4,000	24,000

Gwerth am Arian

- Mae eglurder ynghylch sut rydym yn defnyddio ein hadnoddau'n effeithiol yn ganolog i gyflawni ein blaenoriaethau. Ers cael fy mhenodi yn Weinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol ym mis Medi, rwy'n teimlo'n gyffrous am y datblygiadau cadarnhaol sydd gennym ar waith ac rwy'n teimlo'n eithriadol o angerddol am y portffolio. A hynny er gwaethaf cyd-destun heriol y 12 mis diwethaf.
- Mae'r meysydd polisi sy'n rhan o'm portffolio yn rychwantu llawer o agweddau ar lywodraeth a gallant wneud newid sylweddol a pharhaol i fywydau pobl a chymunedau ledled Cymru. Mae 'Diwylliant', 'Treftadaeth', 'Creadigol' a 'Chwaraeon' yn elfennau hanfodol o'n bywyd cenedlaethol ac yn rhan annatod o'n hunaniaeth a'n llesiant unigol a chyfunol. Yn aml iawn, amgueddfeydd, archifau, llyfrgelloedd, theatrau, lleoliadau cerddoriaeth, clybiau chwaraeon a safleoedd hanesyddol yw canolbwynt llawer o gymunedau ledled Cymru.
- Rwyf am fod yn uchelgeisiol am sicrhau y gall pobl o gymunedau mwy difreintiedig gael mynediad i ddiwylliant ac am herio ein sefydliadau diwylliannol i ofyn beth y maent yn ei wneud i gyflawni hyn. Mae'r diwydiannau celfyddydol, diwylliannol a chreadigol yn ehangu'r meddwl ac yn cynnig cymaint o gyfleoedd mewn bywyd.
- Rwy'n awyddus bod y cyfleoedd cyflogaeth sy'n cael eu creu gan y twf aruthrol yn y sectorau hyn yn agored i bawb.

16. Ers cael fy mhenodi yn Weinidog, rwyf wedi pwysleisio'n rheolaidd bod gan bob unigolyn yng Nghymru yr hawl i gael mynediad i weithgarwch diwylliannol a chwaraeon ein cenedl, i greu ei weithgarwch ei hun, i gymryd rhan mewn gweithgarwch ac i weld ei fod yn cael ei adlewyrchu yn y gweithgarwch hwnnw. Mae pawb yn gwybod bod pethau wedi bod yn anodd a bod blynyddoedd o gyni wedi niweidio ein gwlad diwylliannol yn ogystal â'n gwlad cymdeithasol. Wrth inni adeiladu'r sylfeini ar gyfer adfer, rhaid inni gofio y dylid cyflawni twf mewn ffordd gynhwysol drwy sicrhau y gall pawb gael mynediad i'n diwylliant a'n chwaraeon gwych a chael budd ohonynt.

17. Mae'r sectorau o fewn fy mhortffolio yn gwneud cyfraniad sylweddol at ganlyniadau cymdeithasol ehangach, gan gynnwys cydlyniant cymunedol, iechyd meddwl a llesiant. Rwy'n glir iawn y gall fy mhortffolio gyfrannu'n gadarnhaol at bedair blaenoriaeth y Prif Weinidog. Ymhlith yr enghreifftiau mae'r canlynol:

- **Iechyd Da** - Ochr yn ochr â buddsoddiad parhaus mewn cyfleusterau chwaraeon a gwella mynediad i chwaraeon, mae ymchwil yn dangos bod diwylliant, y celfyddydau a'n hamgylchedd hanesyddol yn cael effaith gadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl. Mae'r cyrff hyd braich ym maes Diwylliant a Chwaraeon, amgueddfeydd, archifau a llyfrgelloedd yn y sector lleol a Cadw yn darparu amrywiaeth o weithgareddau i gefnogi iechyd meddwl a llesiant cadarnhaol, gan gynnwys rhaglen wirfoddoli arobryn Cadw, fel partner ym mhrosiect Hapus, presgripsiynu cymdeithasol, Y Celfyddydau, Iechyd a Llesiant yng Nghymru, a Thŷ Atgofion Cymru i gefnogi dementia. Mae Cyngor Llyfrau Cymru yn helpu i gynnal cynllun Darllen yn Well ac yn gwneud cyfraniad pwysig at ein hamcanion iechyd a llesiant. Mae Cymru Greadigol yn gweithio gyda sectorau â blaenoriaeth i wella iechyd a llesiant mewn gweithleoedd creadigol, drwy'r prosiect Hwyluswyr Lles a thrwy gysoni mecanweithiau ariannu i biler llesiant y Contract Economaidd.
- **Swyddi a Thwf Gwyrdd** - Mae ein cyrff hyd braich yn chwarae rôl arwain hollbwysig wrth fynd i'r afael â phob agwedd ar yr argyfyngau hinsawdd a natur drwy helpu'r cyhoedd i ymgysylltu drwy gyfrwng arddangosfeydd a chefnogi ein sefydliadau diwylliannol a'n clybiau chwaraeon i ddod yn fwy ynni effeithlon a gwella bioamrywiaeth. Mae Cadw yn arwain gwaith ymchwil i'r effaith y mae newid hinsawdd yn ei chael ar asedau hanesyddol ac mae'n helpu i ddatblygu Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol, cymwysterau ôl-osod a deunyddiau hyfforddi ar gyfer y rhai sy'n gweithio yn y sector ynni adnewyddadwy. Drwy ei raglenni gwaith a'i grantiau cyfalaf ei hun, mae Cadw yn rhoi gwaith i ymarferwyr cadwraeth medrus. Mae Cymru Greadigol yn parhau i weithio'n agos gyda phartneriaid allweddol i gyflawni'r argymhellion a nodwyd yng Nghynllun Trawsnewid Screen New Deal ar gyfer Cymru, er mwyn cefnogi dyfodol cynaliadwy i'r sector cynhyrchu yng Nghymru.
- **Cyfle i bob teulu** - Mae addysg wrth wraidd y gwaith y mae ein cyrff hyd braich a'n hamgueddfeydd, ein llyfrgelloedd a'n harchifau lleol yn ei wneud, a hynny o ran cyfleoedd dysgu gydol oes ffurfiol ac anffurfiol. Er enghraifft, Amgueddfa Cymru yw'r corff mwyaf sy'n darparu addysg y tu allan i'r system ysgolion yng Nghymru ac ochr yn ochr â buddsoddi yn y rhwydwaith llyfrgelloedd lleol, rydym hefyd yn ariannu

cynlluniau llythrennedd gan gynnwys Sialens Ddarllen yr Haf. O safbwynt tai, mae'r sgiliau a ddatblygir fel rhan o brosiectau cyfalaf Cadw yn rhai trosglwyddadwy y gellir eu cymhwyso i'r miloedd o adeiladau traddodiadol sy'n cyfrif am ganran uchel o'n stoc dai genedlaethol. Ym myd cyhoeddi, mae gwaith y Cyngor Llyfrau i hyrwyddo darllen a darparu llyfrau ac adnoddau addysgol yn chwarae rhan bwysig wrth wella safonau llythrennedd a chyrrhaeddiad addysgol. Mae Cymru Greadigol yn cefnogi ystod o brosiectau i ddatblygu sgiliau a thalent, mewn ffordd gynhwysol, agored a hygyrch.

- **Cysylltu Cymunedau** - Mae rhai o'r ymatebion i ymgynghoriad y Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant yn pwysleisio pwysigrwydd trafndiaeth er mwyn cael mynediad i ddiwylliant – bydd hyn yn llywio camau gweithredu. Mae Cadw yn dod â chymunedau ynghyd drwy gynnig ei safleoedd hanesyddol am ddim er mwyn cynnal digwyddiadau cymunedol. Mae llawer o'r safleoedd wrth wraidd eu cymunedau ac, felly, maent yn lleoliadau delfrydol ar gyfer digwyddiadau lleol. Erbyn hyn, caiff llyfrgelloedd lleol eu hystyried yn hybiau cymunedol mewn llawer o ardaloedd ac felly maent yn hollbwysig er mwyn dod â chymunedau ynghyd. Mae cymorth Cymru Greadigol ar gyfer y sector darlledu a sgrin annibynnol yn gwneud cyfraniad pwysig at gydlyniant cymdeithasol a chynhwysiant, gan gysylltu pobl o gefndiroedd gwahanol, yn ogystal â meithrin ymdeimlad o berthyn a hunaniaeth genedlaethol.
18. Unwaith y bydd gwariant wedi'i gynllunio yn unol â'm blaenoriaethau, mae gennyf brosesau sefydledig ar waith i sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithiol at y dibenion a fwriadwyd. Mae'r gweithdrefnau llywodraethu a monitro sydd ar waith yn adlewyrchu natur ein cydberthnasau â phartneriaid cyflawni.
 19. Nodir blaenoriaethau allweddol ar gyfer pob corff hyd braich yn eu llythyrau cylch gwaith, a ddefnyddir ganddynt fel sail ar gyfer eu cynlluniau gweithredol a'u dangosyddion perfformiad allweddol. Rwy'n cyfarfod o leiaf ddwywaith y flwyddyn â phob sefydliad, ac mae swyddogion yn monitro cynnydd yn erbyn eu cynlluniau gweithredol yn ffurfiol yn ystod cyfarfodydd chwarterol ac yn fwy rheolaidd drwy eu cydberthnasau gwaith agos ag uwch-dimau gweithredol y cyrff hyd braich. Ar wahoddiad y cyrff, mae swyddogion hefyd yn mynd i gyfarfodydd Bwrdd fel sylwedyddion, sy'n rhoi trosolwg da i Lywodraeth Cymru o broblemau posibl. Creffir ar hawliadau cymorth grant misol er mwyn sicrhau bod cynnydd yn cael ei wneud yn erbyn llinellau gwariant penodedig.
 20. Caiff gweithgarwch a phrosiectau mawr eu monitro gan ddefnyddio Adnodd Adrodd Gwybodaeth Busnes Llywodraeth Cymru. Mae gan bob prosiect mawr drefniadau llywodraethu sy'n berthnasol i'r prosiect penodol dan sylw. Caiff y rhain eu hadolygu'n aml i sicrhau eu bod yn adlewyrchu'r cam y mae'r prosiect wedi'i gyrraedd. Caiff buddsoddiadau cyfalaf mawr eu hategu gan achosion busnes sy'n cael eu harchwilio er mwyn sicrhau eu bod yn gadarn. Mae hyn yn cynnwys ystod o swyddogion Llywodraeth Cymru ac adolygiad annibynnol drwy adolygiadau porth. Caiff grantiau a chontractau cyfalaf a refeniw llai eu dyfarnu drwy broses gwneud cais agored neu drwy gomisiwn uniongyrchol. Caiff y rhain eu monitro gan swyddogion drwy gydol oes y prosiect, a chytunir ar yr elfennau i'w cyflawni a'r pwyntiau gwirio.

21. Mae Cynllun Tystiolaeth yn cyflwyno'r prosiectau ymchwil, gwerthuso a chasglu data y mae'r Is-adran Diwylliant yn eu cynnal neu wedi ymrwymo iddynt. Caiff ei ddiweddarau bob blwyddyn, ar sail trafodaethau â staff a rhanddeiliaid ehangach, i sicrhau bod gweithgarwch yn cefnogi blaenoriaethau allweddol yr Is-adran ac ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu.
22. Yn achos Cadw, mae trefniadau llywodraethu prosiect ar waith ar gyfer pob prosiect cyfalaf gwerth uchel cymhleth, sy'n cynnwys penderfyniadau porth allweddol a newidiadau mawr a gaiff eu hasesu gan Fwrdd Rhaglen Gyfalaf Cadw i'w cymeradwyo. Rhaid i brosiectau unigol ddangos gwerth am arian yn ogystal â buddiannau mesuradwy sy'n gyson ag amcanion Cadw a Llywodraeth Cymru. Caiff Cadw ei gefnogi hefyd gan Fwrdd annibynnol ag aelodau anweithredol sy'n cwrdd bob chwarter i graffu ar berfformiad Cadw yn erbyn ei gynllun busnes a'i adroddiadau ariannol a darparu her a chynghor.
23. Mae prosesau ar waith ar gyfer cynlluniau ariannu Cymru Greadigol i asesu ceisiadau yn erbyn meini prawf sy'n cynnwys effaith economaidd yn ogystal â'r gallu i gyflawni yn erbyn blaenoriaethau thematig ehangach. Mae trefniadau monitro ar waith, yn ystod y cam cyflawni ac ar ôl i brosiectau gael eu cwblhau, er mwyn asesu cyflawniadau yn erbyn yr allbynnau a fwriadwyd. Mae gwerthusiad annibynnol o gyllid cynhyrchu Cymru Greadigol yn cael ei gynnal i asesu ei effaith. Yn ogystal, mae Cymru Greadigol wrthi'n comisiynu gwerthusiad o'i chyllid datblygu ar draws y sectorau sgrin, digidol a cherddoriaeth a'r swyddogaeth sgiliau.

Gwariant Ataliol

24. Rwy'n cydnabod bod angen gwneud dewisiadau anodd o hyd. Mae'r pwysau parhaus ar gyllid cyhoeddus ac ar lefel y cyllid sydd ar gael i'r maes hwn yn fwy penodol, yn golygu fy mod yn realistig ynghylch yr heriau sy'n ein hwynebu.
25. Mae'r cynigion cyllidebol hyn yn adlewyrchu fy ymrwymiad parhaus i ddiogelu a blaenoriaethu buddsoddiad sy'n cefnogi mesurau ataliol cymaint â phosibl. Mae'r penderfyniadau gwariant nid yn unig wedi ystyried y ffordd orau o ateb y galw presennol am wasanaethau ond maent hefyd wedi canolbwyntio ar gefnogi ymyriadau a all atal problemau rhag codi yn y dyfodol. Mae'r dull ataliol hwn yn rhan bwysig o'n gwaith cynllunio ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn awr ac yn y dyfodol.
26. Mae treftadaeth a diwylliant yn cyfrannu at ymdeimlad unigolion a chymunedau o berthyn, hunaniaeth ddiwylliannol a chydlyniant cymdeithasol. Mae penderfyniadau ynghylch buddsoddiadau cyfalaf yn cydnabod y cysylltiad ag iechyd meddwl a llesiant a'r cyfraniad cadarnhaol ar gyfer gwariant iechyd. Er enghraifft, buddsoddir yn Abaty Nedd mewn partneriaeth â'r awdurdod lleol gyda'r bwriad o gynyddu'r cyfleoedd sydd

ar gael ar gyfer llesiant a hamdden yn y gymuned. Mae'r Abaty wedi datblygu cysylltiadau cryf â'r ysgolion drwy ei raglen Ceidwaid Ifanc.

27. Mae buddsoddiadau yn henebion Cadw yn cynnwys mesurau i addasu i newid hinsawdd a newid y ffordd y caiff mannau gwyrdd eu rheoli er mwyn gwella bioamrywiaeth a helpu i ymateb i'r argyfwng natur.

28. O ddechrau fy ngwaith i baratoi ar gyfer y Gyllideb, rwyf wedi canolbwyntio ar y ffordd orau o ddiwallu anghenion cynyddol mewn meysydd gwasanaeth allweddol o fewn fy mhortffolio yn wyneb cyllideb heriol arall. Dros flynyddoedd dilynol, mae blaenoriaethu gwariant ataliol wedi bod yn ffordd o osgoi ymyriadau mwy costus rywbryd yn y dyfodol a gwella ansawdd bywydau pobl yn yr hirdymor.

Iechyd a Llesiant

29. Cafodd pwysigrwydd diwylliant wrth hybu iechyd corfforol a llesiant cadarnhaol ei amlygu'n ddramatig gan y pandemig ac unwaith eto eleni mewn perthynas ag ymateb y sector i gostau byw cynyddol. Mae diwylliant a threftadaeth yn ddihangfa i lawer yn ystod y cyfnodau anodd ac ansicr hyn, ac mae ein sector bob amser yn arddangos ymatebion arloesol a chreadigol er mwyn cefnogi llesiant unigolion a chymunedau.

30. Mae enghreifftiau o'r modd y mae ein sectorau wedi cyflwyno polisiau a rhaglenni ataliol yn 2024-25 yn cynnwys:

- Cynnal hybiau cynnes mewn llyfrgelloedd, ar ôl y cyfnod ariannu cychwynnol.
- Darparu llyfrau ar bresgripsiwn drwy gynllun 'Darllen yn Well'.
- Datblygu ap Tŷ Atgofion Cymru sy'n defnyddio casgliadau amgueddfeydd i gefnogi pobl sy'n byw gyda dementia.
- Cynnal prosiect arddangos yn seiliedig ar fethodoleg 'Change Minds' fel bod pobl ag iechyd meddwl gwael yn ymgysylltu â chasgliadau archifau
- Cefnogi prosiect #Crowd Cymru er mwyn galluogi cyfleoedd gwirfoddoli o bell
- Drwy fuddsoddi mewn cyfleusterau chwaraeon, rydym yn cynyddu cyfraddau cymryd rhan mewn chwaraeon ac yn defnyddio pŵer ataliol chwaraeon i gefnogi'r agenda iechyd a llesiant
- Parhau â'r bartneriaeth rhwng Cyngor Celfyddydau Cymru a Byrddau Iechyd er mwyn darparu ystod o raglenni wedi'u teilwra i gefnogi llesiant.
- Cefnogi'r fframwaith ar gyfer Presgripsiynu Cymdeithasol drwy raglenni gwirfoddoli wedi'u teilwra.
- Cyfranogiad ac ymgysylltiad gweithredol â rhaglenni treftadaeth.

31. Mae 2025-26 yn edrych yn heriol o safbwynt yr hyblygrwydd ariannol sydd ar gael i'n sectorau i gefnogi gweithgarwch ataliol y tu allan i'w dibenion craidd. Fodd bynnag, mae'r ffocws ar lesiant ac ar gyflawni nifer o flaenoriaethau polisi Llywodraeth Cymru fel Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol, y Cynllun Gweithredu LHDTG+, strategaeth Cymru o Blaid Pobl Hŷn, a mynd i'r afael ag

unigrwydd ac ynysigrwydd eisoes wedi'u gwreiddio'n ddwfn mewn gweithgarwch dyddiol.

32. Ymhlith y prosiectau rydym yn rhagweld y cânt eu hariannu'n uniongyrchol yn 2025-26 mae ymestyn y cynnig llyfrau ar bresgripsiwn ar y cyd â Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAHMS) a'r Asiantaeth Ddarllen, a fydd yn cynnwys rhestr lyfrau newydd i gefnogi iechyd a llesiant amenedigol ac ôl-enedigol. Caiff y cynllun llyfrau ar bresgripsiwn ei werthuso gan yr Asiantaeth Ddarllen fel rhan o drefniadau monitro'r grant.
33. Bydd rhaglen Cyfuno yn 2025-26 yn ymgysylltu ag unigolion a chymunedau mewn ardaloedd o amddifadedd. Bydd y Blaenoriaethau newydd ar gyfer Diwylliant yn cynnig lens strategol wahanol ar gyfer gwaith cynllunio gweithredol rhaglen Cyfuno yn 2025-26.
34. Gall chwaraeon fod yn adnodd ataliol effeithiol iawn o ran iechyd, ond mae angen mwy o flaenoriaethu traws-sector i greu'r newidiadau cynaliadwy hirdymor o ran cyfranogiad. Mae'r Gronfa Iach ac Egnïol a Chynllun Cyflawni Pwysau Iach: Cymru Iach yn ddwy enghraifft ddiweddar o lwyddiant yn y maes hwn. Rydym hefyd yn buddsoddi mewn cyfleusterau drwy ein cyllidebau addysg a chymunedau. Bydd Chwaraeon Cymru yn parhau i fuddsoddi cyllid ac adnoddau yng nghynllun cyflawni Llywodraeth Cymru 'Pwysau Iach: Cymru Iach', gan gynnwys cyflwyno'r cynllun Hamdden Actif 60+.
35. Mae'r diwydiannau creadigol yn chwarae rhan bwysig wrth gefnogi iechyd a llesiant a chanlyniadau cadarnhaol. Mae cynllun Darllen yn Well Cyngor Llyfrau Cymru a'i waith i hyrwyddo darllen a darparu llyfrau ac adnoddau addysgol yn chwarae rhan bwysig wrth wella safonau llythrennedd a chyrhaeddiad addysgol. Yn y sector sgrin, mae cymorth Cymru Greadigol ar gyfer y sector darlledu ac annibynnol yn gwneud cyfraniad pwysig at gydlyniant cymdeithasol a chynhwysiant, gan gysylltu pobl o gefndiroedd gwahanol, yn ogystal â meithrin ymdeimlad o berthyn a hunaniaeth genedlaethol. Mae Cymru Greadigol yn gweithio gyda sectorau â blaenoriaeth i wella iechyd a llesiant mewn gweithleoedd creadigol, drwy'r prosiect Hwyluswyr Lles a thrwy gysoni mecanweithiau ariannu i biler llesiant y Contract Economaidd, yn ogystal â chefnogi ystod o brosiectau i ddatblygu sgiliau a thalent, mewn ffordd gynhwysol, agored a hygyrch.

Deddfwriaeth

36. Mae asesu costau deddfwriaeth a'r effaith ar y rhai sy'n destun y ddeddfwriaeth yn rhan hanfodol o'r broses o ddatblygu polisiau. Rwy'n cydnabod nad oes arian diddiwedd ar gael ar gyfer deddfwriaeth ac y bydd yn rhaid talu am bob ymrwymiad newydd yn y maes hwn drwy wneud toriadau rhywle arall.
37. Dyma pam mae pob bil yn destun asesiad cadarn o gostau a manteision, a gyflawnir drwy ymgynghori ac ymgysylltu â'n rhanddeiliaid wrth ddatblygu'r asesiadau effaith rheoleiddiol a gaiff eu paratoi ar gyfer Biliau'r Llywodraeth. Diben hyn yw sicrhau bod ein penderfyniadau yn cael eu llywio gan y bobl y byddant yn effeithio arnynt.
38. Mae camau'n cael eu cymryd i wella eglurder a chysondeb asesiadau effaith rheoleiddiol ond bydd newidiadau i'r bil yn ystod y cam craffu a ffactorau eraill yn arwain yn anochel at wahaniaethau rhwng y costau amcangyfrifedig pan gyhoeddir yr asesiad a'r costau gwirioneddol yn ystod y broses weithredu. Yn unol â'r ymrwymiad a wnaed gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Gymraeg i'r Pwyllgor Cyllid, mae tabl sy'n dangos costau gweithredu'r ddeddfwriaeth a gynigir gan Lywodraeth Cymru wedi'i gynnwys yn nogfen Naratif y Gyllideb a gyhoeddwyd ar 10 Rhagfyr. Nid oes unrhyw gostau gweithredu yn gysylltiedig ag unrhyw ddeddfwriaeth yn y maes hwn ar gyfer 2025-26.

Y cyd-destun ariannol

39. Roedd cyllid gan yr Undeb Ewropeaidd i ddatblygu seilwaith i ymwelwyr henebion yn y gorllewin a'r gogledd o fudd mawr i Cadw. Er na all Cadw fanteisio'n uniongyrchol ar Gronfa Ffyniant Gyffredin Llywodraeth y DU, rydym yn parhau i weithio'n agos gyda'n partneriaid. Mae'r cyfleoedd i ariannu rhaglenni a phrosiectau ar y cyd ac i ddod o hyd i gyfleoedd cyllido allanol yn dod yn fwyfwy pwysig er mwyn cyflawni canlyniadau ar y cyd, er enghraifft, yn Abaty Nedd. Mae'r Fenter Trawsnewid Trefi wedi arwain at gyfleoedd ariannu, naill ai'n uniongyrchol ar gyfer prosiectau treftadaeth neu ar gyfer prosiectau sy'n ategu mentrau treftadaeth, er enghraifft, mae Cynllun Creu Lleoedd [Caerffili 2035](#) yn cael ei gyflawni ochr yn ochr â'r buddsoddiad cyfalaf yng Nghastell Caerffili.
40. O safbwynt Cadw, mae niferoedd ymwelwyr yn hollbwysig er mwyn sicrhau cynaliadwyedd ariannol. O gymharu â 2022, roedd nifer y tripiâu yr aed arnynt yng Nghymru yn 2023 3% yn is ond roedd gwariant 7% yn uwch. Cafodd y lleihad yn nifer y tripiâu blynyddol yn 2023 ei lywio gan leihad sylweddol yn nifer y tripiâu yn ystod pedwerydd chwarter y flwyddyn. Fodd bynnag, mae disgwyl i dwristiaeth ryngwladol i Gymru ddychwelyd i'r lefelau a welwyd cyn y pandemig yn 2025. Mae tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu bod lleihad mewn incwm gwario o ganlyniad i'r

argyfwng costau byw a thywydd gwael, ymysg ffactorau eraill, wedi effeithio ar berfformiad ledled y DU.

41. Mae rhaglen Ewrop Greadigol wedi cael ei disodli gan y Gronfa Sgrin Fyd-eang a fu'n weithredol ers 2021, gyda chyllideb o oddeutu £7m y flwyddyn. Er bod nifer bach o fusnesau yng Nghymru wedi elwa o ganlyniad i'r rhaglen hon, prin yw'r budd cyffredinol i Gymru. Mae Cronfa Sgrin Fyd-eang y DU yn parhau i roi diweddariadau ar weithgarwch a dyfarniadau rhanbarthol ac mae hefyd wedi cynnal sesiwn friffio yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'r gwledydd datganoledig wedi codi pryderon am y rôl gyfyngedig y maent yn ei chwarae yn y rhaglen. Hyd yma, nid oes unrhyw raglen wedi cael ei chyflwyno i gymryd lle is-raglen ddiwylliannol Ewrop Greadigol ac mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ymgysylltu â'r Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon a'r gwledydd datganoledig eraill i godi materion a nodi opsiynau i gefnogi'r sector.
42. Mae costau cynyddol a chyllidebau llai yn parhau i effeithio ar sectorau ar draws y diwydiannau creadigol. Mae hyn yn cynnwys darlledwyr a chynrychiadau Ffilm a Theledu sy'n pryderu bod costau uwch a materion chwyddiannol yn ychwanegu at heriau cyllidebol presennol ac effeithiau ehangach ar hyfforddeion ar gynrychiadau sgrin sy'n ei chael hi'n anodd ymdopi â chostau byw. Mae costau cynyddol ar ffurf prisiau ynni a chost deunyddiau yn effeithio ar y sector cyhoeddi hefyd, yn ogystal â'r sector cerddoriaeth, sydd hefyd yn wynebu refeniw is o ganlyniad i dueddiadau newydd yn ymddygiad cynulleidfaoedd a chyfraddau rhyddhad ardrethi is i leoliadau cerddoriaeth.
43. Yn ôl yr Arolwg Sbotolau ar Amgueddfeydd diweddaraf (2022), *yn gyffredinol mae adferiad lefelau ymwelwyr ag amgueddfeydd wedi cyrraedd 69% ers lefelau cyn pandemig COVID-19. Mae'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol, amgueddfeydd annibynnol ac amgueddfeydd prifysgol wedi cyrraedd lefel adfer o fwy na 80%*. Yn 2023-24, cofnodwyd 1.56m o ymweliadau ar draws holl safleoedd Amgueddfa Cymru, a oedd yn rhagori ar ei tharged blynyddol o 1.46m o ymwelwyr ac yn gymnydd o 260,000 o gymharu â 22-23.
44. Mae costau ynni yn parhau i beri pryder mawr. Ers dechrau'r argyfwng costau byw, mae swyddogion wedi cael gwybod am effeithiau fel amgueddfeydd lleol yn cwtdogi eu horiau agor, yn cau drwy gydol y gaeaf, yn lleihau lefelau gwres yn sylweddol ar y safle, ac yn codi eu ffioedd am wasanaethau. Mae rhai amgueddfeydd hefyd yn ystyried dileu swyddi. Nid yw llawer ohonynt yn recriwtio staff i swyddi gwag, hyd yn oed swyddi uwch a phwysig yn y sefydliad.
45. Mae pryderon yn cael eu mynegi am yr effeithiau canlyniadol ar iechyd meddwl a llesiant gwirfoddolwyr, cyfranogwyr cymunedol ac ymwelwyr (y mae llawer ohonynt yn agored i niwed) na allant dreulio amser yn yr amgueddfa o ganlyniad i'r oerfel neu gostau teithio.
46. Ym mis Chwefror 2024, cynhaliodd Llywodraeth Cymru werthusiad o effaith cronfa grant Costau Byw. Prif ddiben y gwerthusiad oedd asesu effaith y Gronfa ar y rhai a gafodd y grant a phennu effaith barhaus pwysau economaidd cyson a chostau cynyddol ar y sector amgueddfeydd a llyfrgelloedd ehangach. Canfu'r gwerthusiad fod y mwyafrif o'r rhai a gafodd y grant yn teimlo bod y cymorth a ddarparwyd yn

ddigon i'w helpu i reoli pwysau chwyddiannol. Cadarnhaodd pawb a gafodd y grant fod eu sefydliad neu wasanaeth yn weithredol o hyd, sy'n awgrymu bod amcan cyffredinol y Gronfa, sef cefnogi sefydliadau cymwys dros gyfnod y grant, wedi cael ei gyflawni.

Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant

47. Cynhaliwyd ymarfer ymgynghori cyhoeddus estynedig yn ystod haf 2024 ar y Blaenoriaethau drafft ar gyfer Diwylliant. Derbyniwyd 376 o ymatebion, gyda chynrychiolaeth dda o blith rhanddeiliaid y sector, unigolion a chynrychiolwyr cymunedau. Caiff Crynodeb o'r Ymatebion ei gyhoeddi'n fuan.
48. Roedd canfyddiadau'r ymgynghoriad yn awgrymu bod y mwyafrif yn cefnogi'r holl Flaenoriaethau drafft cyhoeddedig a'r dyheadau ategol. Mae'r adborth mwy manwl a gafwyd wedi bod yn ddefnyddiol wrth ein helpu i benderfynu beth yr hoffem ganolbwyntio arno yn gyntaf yn 2025-26.
49. Roedd yr ymatebion yn awgrymu bod dyhead drafft 19 mewn perthynas â'r gweithlu, a dyhead drafft 20, mewn perthynas â datgarboneiddio'r sector ac ymateb i'r argyfyngau hinsawdd a natur, yn heriol. Roedd gofalu am gasgliadau a mynediad i gasgliadau a gwasanaethau diwylliannol yn ehangach yn peri pryder hefyd. Bydd y canfyddiadau hyn yn cyfrannu at waith cynllunio gweithredol ac yn ategu ein gwariant cyllidebol ar gyfer 2025-26.

Cyrff Hyd Braich

50. Mae cyfrifoldeb ar gyrff hyd braich Llywodraeth Cymru i helpu i gyflawni ein blaenoriaethau, fel y cytunwyd yn eu llythyrau cylch gwaith, a chyfrannu at y nodau a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae llythyrau cylch gwaith y cyrff hyd braich ym maes diwylliant a chwaraeon yn cwmpasu tymor y llywodraeth bresennol, o 2021 i 2026. Ynddynt, rwyf wedi amlinellu ein blaenoriaethau a'n hymrwymadau i bobl Cymru ac wedi nodi ein 'nodau cyffredin' y dylai pob corff hyd braich eu hystyried wrth gyflawni ei amcanion. Ochr yn ochr â'r nodau cyffredin hyn, mae'r llythyrau cylch gwaith yn amlinellu meysydd eraill lle gall y cyrff hyd braich unigol helpu i gyflawni'r Rhaglen Lywodraethu.
51. Mae swyddogion wedi adolygu'r disgwyliadau a nodir yn llythyrau cylch gwaith y cyrff hyd braich ym maes diwylliant a chwaraeon ac, ar ôl trafod â'r sefydliadau eu hunain, maent wedi dod i'r casgliad bod y llythyrau yn cynnwys digon o hyblygrwydd i bob corff hyd braich barhau i gyflawni yn unol ag ef o fewn ei gynllun gweithredol ei hun. Mae'r llythyrau cylch gwaith yn parhau i nodi'n addas ein disgwyliadau cyffredinol ar gyfer tymor y llywodraeth hon ac yn rhoi cyd-destun strategol. Fodd bynnag, o gofio'r gyllideb is a gafodd pob un ohonynt yn 2024-25 yn ogystal â'r

lleihad diweddar yn eu niferoedd staffio, rwy'n gwerthfawrogi'n llwyr bod angen pennu amcanion mwy realistig o ran yr hyn y gall y cyrff hyd braich ei gyflawni. Ym mis Gorffennaf 2024, gofynnodd swyddogion i bob un o'r cyrff hyd braich ym maes diwylliant a chwaraeon baratoi neu adolygu ei gynllun gweithredol ar gyfer 2024-25, gan ddangos sut y byddai'n cyflawni yn erbyn y meysydd a nodir yn ei lythyr cylch gwaith. Ar yr un pryd, gofynnodd fy swyddogion i'r cyrff hyd braich ystyried y cynnydd da a wnaed eisoes yn ystod tymor y llywodraeth hon yn ogystal â'u cyllideb ar gyfer 2024-25.

52. Mae'r dyraniadau cyllidebol arfaethedig ar gyfer y cyrff hyd braich ym maes diwylliant a amlinellir yng Nghyllideb Ddrafft 2025-26 yn fwy cadarnhaol na'r rhai yng nghyllideb 2024-25. Fodd bynnag, rwy'n cydnabod effaith barhaus y gostyngiadau a wnaed yn 2024-25. Felly, wrth i'r cyrff hyd braich weithio ar eu cynlluniau gweithredol ar gyfer 2025-26, bydd swyddogion yn parhau i drafod â nhw ddisgwyliadau realistig ar gyfer sut y gallant gyflawni yn erbyn eu llythyrau cylch gwaith yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf.

2. Cadw

Fel rhan o'r Gyllideb Ddrafft hon, rwyf wedi cynyddu cyllideb refeniw Cadw £0.43m ac wedi cynyddu ei gyllideb gyfalaf £6.3m.

53. Mae Cadw yn blaenoriaethu'r cyfrifoldebau statudol a gyflawnir ganddo ar ran Gweinidogion Cymru i gynnal, cadw a darparu mynediad diogel i'r cyhoedd i'r 131 Eiddo mewn Gofal hanesyddol. Mae hefyd yn blaenoriaethu ei rôl reoleiddio statudol i nodi, dynodi a rheoli lleoedd hanesyddol o bwysigrwydd cenedlaethol fel eu bod yn cael eu hamddiffyn yn ddigonol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Yn 2025-26, bydd y refeniw ychwanegol o £0.43m yn cefnogi cyflogau, gweithgareddau ymgysylltu â'r cyhoedd sy'n cynhyrchu refeniw a phwysau chwyddiannol wrth gynnal a chadw a gwarchod yr henebion.
54. Yn 2025-26, bydd cyllid cyfalaf ychwanegol o £6.3m uwchlaw'r llinell sylfaen yn golygu y bydd modd buddsoddi yn yr amgylchedd hanesyddol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol, gan gyfrannu at lesiant economaidd Cymru a'i chymunedau. Mae'r cyllid yn cynnwys cymorth ar gyfer ail gam y gwaith i ddatblygu Castell Caerffili a buddsoddiad yn y seilwaith TGCh yng nghanolfannau ymwelwyr a chanolfannau cadwraeth Cadw. Bydd hefyd yn cefnogi gwaith cadwraeth mewn perthynas ag ystad hanesyddol ehangach Cadw a'r rhaglen grant ar gyfer safleoedd hanesyddol ehangach sydd mewn perygl mewn partneriaeth â sefydliadau treftadaeth eraill gan eu galluogi i gyfrannu at ganlyniadau economaidd a chymdeithasol ehangach. Mae buddsoddiad hefyd yn cefnogi'r Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant a'r strategaeth dwristiaeth Croeso i Gymru: blaenoriaethau i'r economi ymwelwyr 2020-2025.

Cynhyrchu incwm

55. Mae cynhyrchu incwm yn ganolog i gynaliadwyedd ariannol Cadw. Mae Cynllun y Gyllideb Ddrafft yn 2025-26 yn seiliedig ar darged i gynyddu incwm 5% er mwyn cyflawni'r targed o £11.42m o incwm masnachol.
56. Ochr yn ochr â'r cynnydd mewn refeniw, bydd y targed incwm yn cefnogi llawer o'r pwysau chwyddiannol sy'n parhau i wynebu Cadw yn enwedig o ran cyflogau, ymgysylltu â'r cyhoedd a chadwraeth er mwyn sicrhau bod ein safleoedd yn parhau i fod yn ddiogel ac mewn cyflwr da i groesawu ymwelwyr. Fodd bynnag, bydd y mwyafrif helaeth o henebion Cadw yn parhau i fod ar agor i'r cyhoedd am ddim.
57. Mae buddsoddiad cyfalaf ar gyfer gwaith cadwraeth ar henebion, mesurau iechyd a diogelwch a chyfleusterau ymwelwyr yn flaenoriaeth bwysig er mwyn gwella arlwy Cadw a'i allu i gynhyrchu incwm. Mae'r buddsoddiad cyfalaf ychwanegol o £6.3m uwchlaw'r llinell sylfaen o £10m yn cynnwys darpariaeth i barhau i ddatblygu Castell Caerffili fel cyrchfan dreftadaeth o'r radd flaenaf gan gefnogi gwaith adfywio Tref Caerffili 2035. Bydd hyn yn helpu i gynyddu cynulleidfaoedd a hyrwyddo llesiant

drwy ehangu mynediad, mwynhad a dealltwriaeth o'r amgylchedd hanesyddol ymhlith pobl o bob cefndir.

Asedau Hanesyddol

58. Ar gyfer 2025-26 mae'r gyllideb i gefnogi asedau hanesyddol yn gwneud darpariaeth ar gyfer prosiectau grant presennol, prosiectau yn yr arfaeth sy'n cael eu datblygu a grantiau arbennig i ymateb i bryderon cadwraeth difrifol mewn asedau treftadaeth ddiwydiannol proffil uchel. Mae mwy na 30,000 o adeiladau rhestredig a 4,200 o henebion cofrestredig yng Nghymru, a pherchnogion preifat sy'n berchen ar y mwyafrif ohonynt. Mae'r asedau treftadaeth hyn yn amrywio o henebion cynhanesyddol i adeiladau o'r ugeinfed ganrif sydd oll yn helpu i ddiffinio ein dinasoedd, ein trefi, ein pentrefi a'n tirweddau heddiw. Maent yn etifeddiaeth bwysig i genedlaethau'r dyfodol hefyd.
59. Nid yw rhestru adeilad na chofrestru heneb yn rhoi unrhyw hawl awtomatig i gymorth grant. Fel gydag unrhyw adeilad, y perchennog sy'n gyfrifol am waith cynnal a chadw. Fodd bynnag, cydnabyddir bod angen ymyriadau cadwraeth weithiau i sicrhau y gall asedau gael eu hamddiffyn a'u cynnal a'u cadw er budd cymunedau nawr ac yn y dyfodol. Mae Cadw yn cynnal arolygon i asesu cyflwr cadwraeth asedau hanesyddol dynodedig ac yn eu defnyddio i nodi'r henebion a'r adeiladau sy'n wynebu'r risg fwyaf. Defnyddir yr wybodaeth hon i lywio cynlluniau grant Cadw er mwyn cefnogi gwaith cadwraeth ar asedau hanesyddol sydd mewn perygl. Mae'r cynlluniau yn targedu gwahanol fathau o asedau ac maent yn seiliedig ar feini prawf dethol, dyfarniadau gwerth am arian yn erbyn amcangyfrifon o gostau a gyflwynir gan y ceisydd, a chanlyniadau disgwylidig, a chaiff y rhain oll eu hasesu gan Arolygwyr Cadw.
60. I gefnogi perchnogion asedau hanesyddol, mae Cadw wedi cyhoeddi ystod helaeth o ganllawiau a chyfeiriadau at y cyllid grant sydd ar gael y gellir eu lawrlwytho am ddim o wefan Cadw. Darperir cyllid grant drwy'r cynlluniau grantiau cyfalaf canlynol:
- **Grantiau Cyfalaf ar gyfer Adeiladau Hanesyddol** – ar gyfer atgyweirio adeiladau rhestredig sydd mewn perygl neu dan fygythiad.
 - **Grantiau Cynnal a Chadw ac Atgyweirio Adeiladau Hanesyddol** – ar gyfer gwaith cynnal a chadw ac atgyweirio ar raddfa fach.
 - **Gwaith Brys ar gyfer Adeiladau mewn Perygl** – grantiau i awdurdodau lleol i dalu'r costau sy'n gysylltiedig â pharatoi a chyflwyno Hysbysiadau Gwaith Brys

er mwyn diogelu cyflwr adeiladau rhestredig sydd mewn perygl neu dan fygythiad.

- **Grantiau Henebion** – i helpu perchnogion henebion gyda gwaith atgyweirio a chadwraeth ar safleoedd sy'n amrywio o rai Neolithig i adeiladau o gyfnod y chwyldro diwydiannol.

3. Amgueddfa Cymru a Llyfrgell Genedlaethol Cymru

Rwyf wedi cynyddu cyllidebau refeniw'r ddau sefydliad hyn yn 2025-26, £0.9m i Amgueddfa Cymru a £0.4m i Lyfrgell Genedlaethol Cymru. Rwyf hefyd wedi gwneud dyraniadau cyfalaf o £5m i Amgueddfa Cymru a £2m i Lyfrgell Genedlaethol Cymru ynghyd â chyfalaf ychwanegol ar gyfer prosiectau penodol.

Amgueddfa Cymru

61. Er fy mod yn gwybod bod pethau'n anodd o hyd i'r sector diwylliant yng Nghymru, rwy'n rhagweld y bydd y cynnydd yng Nghymorth Grant refeniw Amgueddfa Cymru yn 2025-26 yn ei helpu i roi codiad cyflog parhaol, priodol i'w gweithlu, cynnal lefelau staffio a chadw'r sgiliau arbenigol sydd eu hangen i ofalu am ein casgliadau cenedlaethol a helpu i gyflawni ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu.
62. Fy mholisi o hyd yw cynnig mynediad am ddim i amgueddfeydd cenedlaethol er mwyn annog ystod amrywiol o ymwelwyr. Er bod hyn yn cyfyngu ar opsiynau Amgueddfa Cymru i godi incwm, mae'n gosod targedau cynhyrchu incwm blynyddol ac yn parhau i brofi cyfuniad o opsiynau ar gyfer mwy o gyfleoedd cynhyrchu incwm yn ogystal â datblygu ei strategaeth cynhyrchu incwm newydd.
63. Rwy'n cydnabod yr heriau y mae ein cydweithwyr yn Amgueddfa Cymru yn eu hwynebu wrth ofalu am adeiladau hanesyddol a chadw ein casgliadau cenedlaethol yn ddiogel. Mae fy swyddogion wedi gweithio gyda nhw i flaenoriaethu gofynion cynnal a chadw. Yn ogystal â chynnal lefel y Cymorth Grant cyfalaf, sef £5m, rwy'n darparu cyllid ychwanegol i Amgueddfa Cymru drwy'r gyllideb Diwylliant a Chwaraeon Lleol i gefnogi gwaith cyfalaf yn Amgueddfa Genedlaethol Caerdydd, Castell Sain Ffagan, Amgueddfa Genedlaethol y Glannau ac i ailddatblygu Amgueddfa Lechi Cymru.

Llyfrgell Genedlaethol Cymru

64. Bydd y cynnydd i'w Chymorth Grant refeniw yn 2025-26 yn helpu'r Llyfrgell Genedlaethol i roi codiad cyflog parhaol, priodol i'w gweithlu. Mae'r Llyfrgell yn perfformio'n dda o ran denu rhoddion elusennol a chymynroddion ond mae'r targed

cynhyrchu incwm masnachol yn anodd iddi, gan fod ganddi lai o opsiynau ar y safle i gynhyrchu refeniw o gymharu ag Amgueddfa Cymru, er enghraifft. Nid yw'n briodol i'r Llyfrgell godi tâl am y rhan fwyaf o'i gwasanaethau ac nid oes ganddi lawer o ddewis o safbwynt codi arian ychwanegol heblaw drwy roddion, gweithgarwch masnachol neu ar gyfer gweithgareddau prosiect. Er gwaethaf hyn, mae wedi sefydlu cyfarwyddiaeth i arwain gwaith codi arian ac mae'n datblygu strategaeth codi arian newydd, a fydd yn cynnwys ei thargedau cynhyrchu incwm.

65. Diolch i'r cyllid cyfalaf ychwanegol a ddarparwyd gennyf yn 2024-25, mae gwaith atgyweirio ar do'r Llyfrgell Genedlaethol ar y trywydd cywir a chaiff ei gwblhau ym mis Mawrth 2025. Mae Cymorth Grant cyfalaf y Llyfrgell Genedlaethol ar gyfer 2025-26 yn aros yr un fath ar £2m ac mae cyllid ychwanegol yn cael ei ddarparu hefyd o'r gyllideb Diwylliant a Chwaraeon Lleol i alluogi'r Llyfrgell Genedlaethol i gwblhau'r gwaith atgyweirio brys sydd ei angen ar ddwy o'i hunedau silffoedd llyfrau. Mae posibilrwydd hefyd y bydd mwy o gymorth cyfalaf ar gael i'r Llyfrgell.
66. Mae Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru hefyd wedi wynebu heriau mawr yn sgil lleihad yn y gyllideb refeniw a ddyrannwyd iddo yn 2024-25. Bydd y cynnydd o 3% i gyllid refeniw Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru yn ei helpu i gadw ei staff arbenigol a pharhau â'r gwaith pwysig y mae'n ei wneud ar ran pobl Cymru. Nid yw ei ddyraniad cyllid cyfalaf o £50k wedi newid ac mae posibilrwydd y bydd cymorth cyfalaf ychwanegol ar gael iddo ar gyfer prosiectau penodol o'r gyllideb Diwylliant a Chwaraeon Lleol. Mae'r Comisiwn Brenhinol yn cynhyrchu rhywfaint o incwm masnachol e.e. drwy ddarparu gwasanaethau a chyhoeddi llyfrau.
67. Mae adolygiad o'r gydberthynas rhwng y Comisiwn Brenhinol a Cadw yn mynd rhagddo ar hyn o bryd. Rwyf wedi ymrwymo i roi diweddariad i'r Senedd ar hyn yn ystod gwanwyn 2025.

Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru

68. Nid yw Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru yn gorff hyd braich ond mae'n cael grant prosiect bob blwyddyn. Bydd cynnydd cyfatebol i'w dyraniad refeniw ac ni fydd ei dyraniad cyfalaf yn newid. Y nod yw ei helpu i dalu costau staffio ac ymdopi â phwysau chwyddiannol.

4. Llyfrgelloedd, Archifau ac Amgueddfeydd

Strategaethau Llyfrgelloedd, Archifau ac Amgueddfeydd

69. Mae cyfanswm dyraniadau'r Gyllideb Ddrafft ar gyfer Cymorth i Ddiwylliant a Chwaraeon Lleol yn cynnwys refeniw gwerth £7.88m a chyfalaf gwerth £32.8m, heb gynnwys y cymorth i'r cyrff hyd braich a Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru a nodir yn y llinellau cyllideb perthnasol.
70. Mae llyfrgelloedd cyhoeddus hefyd yn ofyniad statudol o dan Ddeddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd Cyhoeddus 1964 ac mae cyfrifoldeb ar Weinidogion i oruchwylio'r ddarpariaeth llyfrgelloedd cyhoeddus. Yng Nghymru, caiff y ddyletswydd hon ei chyflawni drwy Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru (neu'r Safonau) a byddwn yn parhau i gyflawni'r cyfrifoldeb hwn o fewn fframwaith adrodd diwygiedig. Yn achos archifau, mae cyfrifoldebau statudol ar waith mewn perthynas â darpariaeth ar gyfer cofnodion llywodraeth leol a Mannau Adneuo o dan Ddeddf Cofnodion Cyhoeddus 1958. Rydym yn gweinyddu Cynlluniau Eiddo Diwylliannol y DU, gan gynnwys Derbyn Eitemau yn Lle Treth, a Chynllun Indemniad y Llywodraeth ac rydym yn cyllido'r Cynllun Henebion Cludadwy yng Nghymru. Mae sicrhau bod y gofynion statudol hyn yn cael eu bodloni yn weithgaredd pwysig o fewn y dyraniad cyllidebol.
71. Fy mhrif flaenoriaeth yw mynd i'r afael â'r Blaenoriaethau Diwylliannol. Mae disgwyl i hyn gynnwys gwaith i wella mynediad ffisegol a chynrychiolaeth cymunedau amrywiol yn arddangosiadau a chasgliadau ein sectorau lleol, gan ddefnyddio casgliadau lleol at ddibenion iechyd a llesiant ac i ymgysylltu ag ysgolion, gofalu'n well am gasgliadau a chefnogi trefniadau llywodraethu da a chydnerthedd ymhlith sefydliadau. Bydd y rhwydwaith gwasgareddig o orielau a gyflwynir drwy Celf – Oriol Gelf Gyfoes Genedlaethol i Gymru, yn chwarae rôl bwysig yn hyn o beth. Byddaf yn buddsoddi mewn gwaith i ddatblygu casgliadau digidol a gwella sgiliau er mwyn cynyddu cydnerthedd, mynediad i gasgliadau drwy ddigideiddio, a chynyddu ymgysylltiad. Mae Celf ar y Cyd yn enghraifft glir o sut y gellir gwella mynediad i weithiau wedi'u digideiddio a bydd yn parhau i dyfu. Yn ogystal, bwriedir llunio cynllun newydd i nodi a chydabod eitemau o arwyddocâd cenedlaethol a ddelir fel rhan o gasgliadau amgueddfeydd lleol am y tro cyntaf.
72. Mae'r cyllid hwn yn ein galluogi i gefnogi amgueddfeydd, archifau a llyfrgelloedd lleol yn unol â'n cyfrifoldebau fel yr asiantaeth ddatblygu ar gyfer y sectorau hynny yng Nghymru. Byddwn yn gweithio'n strategol gyda chyrff cefnogi allweddol y sectorau i ddatblygu capasiti a chydnerthedd y sectorau hynny, gan sicrhau bod rhwymedigaethau statudol yn cael eu cyflawni, a bod safonau proffesiynol yn cael eu cynnal er budd defnyddwyr. Rydym yn cefnogi mentrau cydweithredol er mwyn sicrhau effeithlonrwydd, gwerth am arian,

cydnerthedd gwasanaethau a mynediad cyfartal i gasgliadau ym mhob sector. Byddwn yn parhau i helpu'r sector i greu'r seilwaith sydd ei angen i helpu i ddarparu gwasanaethau digidol.

73. Drwy bartneriaethau cyllido â'n cyrff cefnogi allweddol yn y sectorau, trefniadau hyfforddi a gwaith i ddatblygu'r gweithlu a phrosiectau a rhaglenni gwahanol, byddwn yn sicrhau bod asedau ffisegol a digidol sy'n rhan o gasgliadau archifau, amgueddfeydd a llyfrgelloedd yn cael eu rheoli, eu cadw a'u hamddiffyn, a'u bod yn hygyrch ac yn cael eu defnyddio.

74. Yn y sector llyfrgelloedd, byddwn yn parhau i gefnogi mynediad digidol i adnoddau electronig drwy'r Gwasanaeth Llyfrgell Ddigidol Cenedlaethol. Byddwn yn parhau i gefnogi a datblygu mynediad drwy lyfrgelloedd cyhoeddus i'r cynllun Darllen yn Well, sy'n cefnogi iechyd meddwl a llesiant. Byddwn yn sefydlu cynllun newydd i gefnogi llythrennedd plant a'u hannog i ddarllen er pleser drwy ymgysylltu ag ysgolion cynradd mewn llyfrgelloedd cyhoeddus, ochr yn ochr ag ymdrechion parhaus i hyrwyddo Sialens Ddarllen yr Haf.

75. Rwy'n bwriadu parhau â'r rhaglen Grantiau Trawsnewid Cyfalaf i gyllido datblygiadau a gwelliannau cyfalaf, gan gynnwys prosiectau digidol, er mwyn cefnogi datgarboneiddio a'r rhai sy'n hyrwyddo cydraddoldebau. Rwyf hefyd yn bwriadu cyllido rowndiau pellach o'r Grantiau Gwella Cyfalaf ar gyfer Rheoli Casgliadau er mwyn galluogi amgueddfeydd ac archifau lleol i wella eu cyfleusterau ar gyfer storio casgliadau.

Adolygiad o Amgueddfeydd Lleol

76. Mae'r Adolygiad Arbenigol bron yn ddeg mlwydd oed erbyn hyn. Mae cymorth Llywodraeth Cymru i'r sector amgueddfeydd lleol yn adlewyrchu'r amgylchedd ariannol a chymdeithasol presennol y mae'r Llywodraeth ac amgueddfeydd bellach yn gweithio o'i fewn, yn hytrach na chanolbwyntio'n gyfan gwbl ar roi argymhellion yr Adolygiad ar waith.

77. Roedd ymarferoldeb llawer o argymhellion yr Adolygiad yn dibynnu ar weithredu'r argymhelliad i greu tri chorff rhanbarthol 'i roi arweiniad gweithredol i amgueddfeydd a ddarperir yn lleol, eu rheoli a'u cefnogi' er mwyn gwella ansawdd y gwasanaethau a'r ffordd y cânt eu darparu. Aelodau a Phrif Weithredwyr Awdurdodau Lleol ledled Cymru oedd yn gyfrifol am benderfynu ar hyn ac yn 2015, nid oedd yn flaenoriaeth i uwch-swyddogion nac aelodau etholedig. Mae amcangyfrifon o'r cyllid sydd ei angen i sefydlu a rhedeg y cyrff rhanbarthol hyn yn awgrymu goblygiadau cost sylweddol i Lywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol. Ar hyn o bryd, gan gydnabod y pwysau ariannol aruthrol sy'n wynebu'r sector cyhoeddus, ni fu'n bosibl rhoi'r argymhelliad hwn ar waith.

78. Wrth inni symud ymlaen i gam gweithredu'r Blaenoriaethau newydd ar gyfer Diwylliant, mae cyfle i ystyried yr opsiynau gorau o ran parhau i gefnogi amgueddfeydd lleol. Yn 2025-26, caiff gwaith ei wneud a fydd yn cefnogi nifer o argymhellion yr Adolygiad. Drwy gylch gwaith yr Is-adran Diwylliant fel asiantaeth ddatblygu'r sector amgueddfeydd yng Nghymru a'i phartneriaethau â sefydliadau allweddol sy'n cefnogi'r sector, caiff ymyriadau a gweithgarwch strategol eu cydlynu ar draws amgueddfeydd lleol.
79. Gan ddefnyddio'r Cynllun Achredu Amgueddfeydd fel fframwaith, caiff cyllid a chyfleoedd i gymryd rhan mewn rhaglenni eu darparu, a fydd yn canolbwyntio ar ofalu'n well am gasgliadau a gwella profiadau ymwelwyr a defnyddwyr. Byddaf yn gwneud hyn drwy ddarparu cynlluniau grant cyfalaf, caffaeliadau a chyllid i sefydliadau sy'n cefnogi'r sector, fel y Gymdeithas Amgueddfeydd Annibynnol, Art UK, Group for Education in Museums a Kids in Museums. Bydd gwaith yn canolbwyntio ar wella mynediad ar y safleoedd eu hunain ac ar-lein, cynrychioli cymunedau amrywiol mewn arddangosiadau a chasgliadau, a gofalu am gasgliadau.
80. Gan adeiladu ar y gwaith ymchwilio a wnaed dros y tair blynedd ddiwethaf, byddaf yn sefydlu cynllun newydd i gydnabod eitemau o arwyddocâd cenedlaethol a ddelir fel rhan o gasgliadau amgueddfeydd lleol. Caiff cyllid ei ddarparu nid yn unig i greu a gweinyddu'r cynllun, ond hefyd i gynyddu capasiti amgueddfeydd i gynnal adolygiadau o arwyddocâd eu casgliadau, gan ddefnyddio **[Pecyn Cymorth Asesu Arwyddocâd Casgliadau ar gyfer amgueddfeydd Cymru | LLYW.CYMRU.](#)**
81. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i gefnogi'r sector amgueddfeydd lleol drwy gynnig rhaglen datblygu gweithlu o ansawdd uchel, gan gynnwys hyfforddiant, cyngor a chymorth, mynediad i rwydweithiau a grantiau i fynd i gynadleddau drwy gyllid a ddarperir i Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Oriolau Celf Cymru.

5. Y celfyddydau a Chyngor Celfyddydau Cymru

Drwy'r Gyllideb Ddrafft hon, rwyf wedi cynyddu cyllideb refeniw Cyngor Celfyddydau Cymru £1.095m i £31.588m.

Cyngor Celfyddydau Cymru

82. Caiff cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer y celfyddydau ei ddarparu drwy Gyngor Celfyddydau Cymru (CCC), sy'n gweithredu o dan yr egwyddor cyllido hyd braich, o fewn y fframwaith strategol a ddarperir gennym.
83. Dyraniad refeniw CCC yng Nghyllideb Ddrafft 2025-26 yw £31.588m, sy'n gynydd o £1.095m o gymharu â Chyllideb Derfynol 2024-25 (llinell sylfaen wedi'i haddasu).
84. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod yr heriau sy'n wynebu sector y celfyddydau yng Nghymru ar hyn o bryd, gan gynnwys yr heriau sy'n deillio o bwysau cyllidebol. Fel asiantaeth ddatblygu sectorau'r celfyddydau yng Nghymru, mae CCC yn dosbarthu dros 90% o'i gyllid blynyddol i sector y celfyddydau drwy gyllid amlflwyddyn a chymorth prosiect. Mae dyraniadau a wneir i CCC yn cefnogi sectorau'r celfyddydau yn uniongyrchol ac yn effeithio ar fynediad pobl i'r celfyddydau ledled Cymru.
85. Nid yw cyllideb gyfalaf graidd CCC ar gyfer blwyddyn ariannol 2025-26, sef £400,000, yn newid. Yn ogystal, rwy'n cynnig dyraniad ar gyfer Buddsoddiad Cyfalaf Strategol yn Sector y Celfyddydau gyda CCC drwy'r gyllideb Cymorth i Ddiwylliant a Chwaraeon Lleol, yn ogystal ag ar gyfer yr Oriel Gelf Gyfoes Genedlaethol. Caiff y cynnig hwn ei ddatblygu ymhellach â CCC. Caiff cyllid i gefnogi'r gwaith o ailddatblygu Theatr Clwyd ei ddarparu o hyd drwy CCC.

Mynediad i'r celfyddydau

86. Mae CCC yn cefnogi gweithgarwch celfyddydol ym mhob awdurdod lleol yng Nghymru a bydd y dyraniadau yn 2025-26 yn parhau i gefnogi a hyrwyddo cyfraniad hanfodol y celfyddydau i Gymru. Mae cynyddu ac amrywio lefelau mynediad a chyfranogiad yn y celfyddydau yn parhau i fod yn flaenoriaeth yn llythyr cylch gwaith y Llywodraeth i CCC. Mae CCC yn defnyddio'r rhan fwyaf o'i Gymorth Grant fel arian craidd ar gyfer sefydliadau celfyddydol strategol, ac rydym yn disgwyl iddo barhau i flaenoriaethu mynediad a gwaith ymgysylltu.
87. Yn sgil proses Adolygu Buddsoddiad CCC ar gyfer 2024-25, mae Llywodraeth Cymru yn falch bod 81 o sefydliadau bellach yn cael cyllid amlflwyddyn drwy CCC,

gan gynnwys 23 o sefydliadau newydd, sy'n golygu bod carfan fwy amrywiol o sefydliadau yn cael cymorth.

88. Mae CCC hefyd yn parhau i gyflwyno ei Gynllun Gweithredu Ehangu Ymgysylltiad ar y cyd ag Amgueddfa Cymru, sy'n ceisio ehangu ymgysylltiad â'r celfyddydau a mynediad i'r celfyddydau ymhlith pobl ledled Cymru, gan ganolbwyntio'n benodol ar dlodi lled-wledig, pobl fyddar ac anabl a phobl Ddu, Asiaidd ac Ethnig Leiafrifol.
89. Wrth fuddsoddi mewn prosiectau cyfalaf diwylliannol mawr, yn enwedig Theatr Clwyd a'r Oriel Gelf Gyfoes Genedlaethol, y nod yw mynd i'r afael ag anghydraddoldebau a darparu mynediad gwell, yn enwedig yn y gogledd a'r canolbarth.

Cynhyrchu incwm

90. Yn ogystal â ffrydiau cyllido gan Lywodraeth Cymru, mae CCC yn cael ac yn dosbarthu cyllid gan y Loteri Genedlaethol ac ymddiriedolaethau elusennol.
91. Yn achos yr holl geisiadau grant a gyflwynir i CCC am gyllid prosiect ac amlflwyddyn, mae'n rhaid i'r sefydliadau a'r unigolion sy'n gwneud cais gyflwyno cyllideb a gaiff ei hadolygu fel rhan o'r broses asesu. Mae CCC yn disgwyl i sefydliadau ddangos sut y maent wedi codi cyfran o'r cyllid a chaiff hyn ei asesu fel rhan o'r broses gwneud penderfyniadau. Mae'n ofynnol i'r sawl sy'n gwneud cais am gyllid amlflwyddyn ddarparu niferoedd cynulleidfaoedd a chyfranogwyr wedi'u targedu fel rhan o'u harolwg blynyddol. Mae'n ofynnol i bawb sy'n gwneud cais am gyllid prosiect am flwyddyn unigol ddarparu'r wybodaeth hon fel rhan o'r broses gwneud cais am gyllid Loteri. Caiff y ffigurau hyn eu cadarnhau drwy'r adroddiadau cwblhau a gaiff eu cyflwyno gan y sawl sy'n derbyn y grant ar ddiwedd ei brosiect.
92. Mae Rhaglen Creu CCC yn rhoi cyfle i unrhyw sefydliad wneud cais am gymorth datblygu busnes a gellir cyflwyno ceisiadau drwy gydol y flwyddyn. Mae ceisiadau i raglen Creu yn aml yn canolbwyntio ar y ffordd y mae sefydliad yn gweithredu, gan gynnwys sut mae ei fodel ariannol yn gweithio a sut y gellid ei wella. Yn ogystal, drwy raglen gyfalaf CCC, gall lleoliadau wneud cais am gyllid i wella eu cyfleusterau a'u harlwy er mwyn cynyddu niferoedd y perfformiadau a'r gynulleidfa.
93. Yn ddiweddar, mae CCC wedi cyhoeddi'r **Asesiad Economaidd** a gomisiynwyd ganddo a gynhaliwyd gan yr arbenigwyr ymchwil annibynnol, Deyton Bell. Mae'r adroddiad hwn yn dangos bod y cyllid y mae'n ei ddsbarthu ar ran Llywodraeth Cymru o fudd economaidd sylweddol i Gymru gyfan, gan fod £2.51 (yn 2023-24) yn cael ei ddychwelyd i'r economi am bob £1 o gyllid cyhoeddus a dderbynnir gan CCC. Mae'r adroddiad yn dangos bod cyflogaeth yn y diwydiannau celfyddydol, diwylliannol a chreadigol yng Nghymru wedi cynyddu 28% dros y degawd diwethaf,

o 28,900 yn 2014 i'r lefel a gofnodir ar hyn o bryd, sef 36,960. Roedd gan y diwydiant celfyddydol a diwylliannol yng Nghymru drosiant o £1.64b yn 2023-24.

94. Mae CCC yn cydweithio ac wedi llunio partneriaethau â sawl sefydliad sy'n anelu at nodau tebyg. Mae'n bosibl y caiff y cydberthnasau hyn eu llywodraethu gan Femoranda Cyd-ddealltwriaeth, Cytundebau Partneriaeth, neu Gytundebau Cydweithio sydd, yn eu tro, yn darparu mwy o adnoddau ariannol / cyfleoedd ac yn cynhyrchu mwy o incwm ar gyfer sefydliadau celfyddydol ac unigolion creadigol, gan gynnwys Orielau Celf Gyfoes Cenedlaethol - CELF a'r Cymrodoriaethau Natur Greadigol â Cyfoeth Naturiol Cymru.
95. Fel gwarcheidwaid arian cyhoeddus, mae CCC yn cydnabod ei gyfrifoldeb i gyflwyno buddiannau gweladwy ac ystyrllon i'r Sector ac i'r cyhoedd. Mae'r celfyddydau yn chwarae rôl sylfaenol wrth wella ansawdd bywyd unigolion, meithrin cydlyniant cymdeithasol ac ysgogi twf economaidd.

6. Y Cyfryngau a Darlledu

Yn 2025-26 cyfanswm dyraniad cyllidebol Cymru Greadigol yw £6.536m mewn refeniw a £7m mewn cyfalaf.

Bydd Cymru Greadigol yn cefnogi ei sectorau â blaenoriaeth drwy ystod o fecanweithiau cyllido i ysgogi mwy o dwf yn y diwydiannau creadigol, helpu i ddatblygu sgiliau, hyrwyddo amrywiaeth a chydaddoldeb, dymchwel rhwystrau i fynediad a chwarae rôl flaenllaw wrth farchnata a hyrwyddo'r diwydiannau creadigol yng Nghymru i'r byd.

Cymru Greadigol

96. Mae fy muddsoddiad yn canolbwyntio ar sectorau â blaenoriaeth y sgrin (Ffilm a Theledu), cerddoriaeth, digidol, gan gynnwys gemau a thechnoleg ymgolli a chyhoeddi ochr yn ochr ag ymrwymadau i'r sector darlledu a'r sector newyddiaduriaeth, yn ogystal â chyflawni ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu i wella sgiliau ar gyfer y diwydiant.
97. Ers lansio Cymru Greadigol yn 2020, mae 51 o gynyrchiadau wedi cael eu cefnogi (llythyrau cynnig wedi'u llofnodi) ac mae dau gynhyrchiad arall wedi'u hargymell gan Banel (53 mewn 5 mlynedd). Ers mis Ebrill 2024, rwyf wedi buddsoddi mewn 11 o brosiectau cyfalaf sy'n werth cyfanswm o £5.8m o gyllid cyfalaf Cymru Greadigol a rhagwelir y bydd y rhain yn arwain at wariant o fwy na £79.4m yng Nghymru ac yn creu 50 o swyddi newydd. Nod y cynllun yw helpu Cymru i dyfu fel cyrchfan ar gyfer cynhyrchu cynnwys o'r radd flaenaf drwy gefnogi cwmnïau cynhyrchu a chwmnïau datblygu gemau yng Nghymru sy'n awyddus i ddatblygu cynyrchiadau ar gyfer cynulleidfaoedd rhyngwladol, gan greu mwy o wariant a chreu swyddi yng Nghymru.
98. Gan weithio gyda Ffilm Cymru (FFC), mae £2m wedi cael ei ddyrannu i 9 prosiect rhwng mis Gorffennaf 2022 a mis Gorffennaf 2024 a'r bwriad yw ymestyn y peilot â Ffilm Cymru hyd at fis Mawrth 2025 er mwyn gallu craffu'n briodol ar effaith economaidd y cynyrchiadau sydd eisoes wedi'u cyllido ac ystyried y ffordd fwyaf priodol o gynyddu effaith y Credyd Treth Ffilmiau Annibynnol newydd ar gyfer cynhyrchu ffilmiau yng Nghymru.

99. O ganlyniad i'r cynnydd yn nifer y cynyrchiadau sy'n awyddus i ffilmio yng Nghymru, mae gennyf flaenoriaeth strategol hefyd i fuddsoddi mewn seilwaith stiwdios. Buddsoddwyd yn flaenorol yn Aria Studios yn y gogledd yn 2022 ac yn Great Point Studios yn 2023. Nid yw'r gwaith adeiladu wedi dechrau eto ond bydd yn ehangu'r safle hwn i gyfanswm arwynebedd o 257,000 o droedfeddi sgwâr.
100. Gwnaethom lansio cynllun cyllido yn ddiweddar i gefnogi stiwdios y mae'r Ailbrisiad Ardrethi Annomestig yn effeithio arnynt. Daeth **Ailbrisiad Ardrethi Annomestig diweddaraf Llywodraeth y DU** i rym ar 1 Ebrill 2023 gan aseinio ardrethi busnes diwygiedig er mwyn adlewyrchu newidiadau yn amodau'r farchnad rentu. O ganlyniad i'r newid hwn, mae ardrethi rhai sectorau, gan gynnwys stiwdios, wedi cynyddu'n sylweddol. Mae'r gronfa newydd hon yn golygu bod cymorth ar gael gan Lywodraeth Cymru drwy Cymru Greadigol er mwyn helpu i liniaru effaith y cynnydd hwn. Mae'r dyfarniad grant cyntaf wedi cael ei wneud o dan y cynllun hwn ac mae dyfarniadau pellach yn yr arfaeth.
101. Rwy'n parhau i ddarparu cyllid i gefnogi'r sector cerddoriaeth fasnachol. Mae'r cytundeb diweddar i ddyfarnu £0.4m o gyllid refeniw i 11 o brosiectau Cerddoriaeth arloesol yn 2024-25 yn golygu bod Cymru Greadigol wedi darparu dros £10 miliwn o gymorth i leoliadau a busnesau cerddoriaeth ers ei sefydlu yn 2020. Mae hyn yn ychwanegol at y £0.2m o refeniw a ddarparwyd drwy gymorth strategol i raglenni fel Focus Wales, PPL Momentum a Power up ac i gyflwyno rhaglen Beacons.
102. Rwy'n parhau i roi blaenoriaeth i ddatblygu sgiliau yn y sector yn unol ag ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu, drwy'r Cynllun Gweithredu Sgiliau Creadigol a'r Gronfa Sgiliau Creadigol. Cafodd ail rownd y Gronfa Sgiliau ei lansio yng ngwanwyn 2024 gan roi gwerth £1.5m o gymorth i 17 o brosiectau eraill, y mae £0.8m ohono wedi'i ymrwymo'n gyfreithiol yn 2025-26 i'r rhaglen ddwy flynedd a fydd yn canolbwyntio'n benodol ar sicrhau mwy o amrywiaeth a chynhwysiant yn y sectorau creadigol yng Nghymru.
103. Y flwyddyn ariannol hon (2024-25), mae 51 o hyfforddeion hyd yma wedi cwblhau lleoliadau â thâl ar gynyrchiadau a gyllidir gan Cymru Greadigol ac mae 69 ar leoliadau ar hyn o bryd.
104. Yn ogystal â hyn, gweithiodd Cymru Greadigol mewn partneriaeth â Sgil Cymru i sicrhau £0.9m o gyllid gan Sefydliad Ffilmiau Prydain (BFI) i ddarparu rhaglen Clwstwr Sgiliau i Gymru. Caiff y cyllid hwn ei ddyrannu'n uniongyrchol gan y BFI i Sgil Cymru er mwyn darparu'r rhaglen dros y ddwy flwyddyn ariannol nesaf. Mae'r rhaglen bartneriaeth hon yn galw am arian cyfatebol o £0.15m gan Cymru Greadigol yn 2024-25 a 2025-26 sy'n golygu bod ymrwymadau'r gyllideb ym maes sgiliau yn werth dros £1m y flwyddyn.

105. Mae amrywiaeth a chynhwysiant yn rhan greiddiol o weithgarwch ac mae Bwrdd Anweithredol Cymru Greadigol wedi penderfynu mai dyma fydd ei brif flaenoriaeth. Mae uchelgeisiau Cymru Greadigol i greu sector diwydiannau creadigol mwy amrywiol a chynhwysol yng Nghymru yn amlwg yn gyson ag ymrwymiadau'r Rhaglen Lywodraethu i sicrhau tegwch i bawb, dileu anghydraddoldeb a dathlu amrywiaeth.

Y cyfryngau, newyddiaduraeth a darlledu

106. Yn 2024-25, mae gwaith yn mynd rhagddo i gefnogi swydd gohebydd y Senedd am ail flwyddyn (£50,000). Mae'r gyllideb hefyd yn cyllido Rhwydwaith Radio Cymunedol Cymru i ddarparu Cronfa Radio Cymunedol o £0.1m i gefnogi gorsafoedd radio cymunedol ledled Cymru.

107. Mae cyfanswm o £3,555,350 wedi cael ei ddyfarnu i Gyngor Llyfrau Cymru yn 2024-25 hyd yma i gefnogi'r sector cyhoeddi yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys cyllid refeniw blynyddol ar gyfer y Gwasanaeth Newyddion Digidol Cymraeg. I liniaru effaith toriadau i'r gyllideb hon, roedd hyn hefyd yn cynnwys dyraniad ychwanegol o £0.15m yn ystod y flwyddyn ar gyfer Ffeiriau Llyfrau Frankfurt a Llundain.

108. Mae ein gwaith gyda'r sector sgrin a darlledwyr, gan gynnwys drwy ein Memoranda Cyd-ddealltwriaeth â'r BBC ac S4C, wedi cefnogi nifer o gynyrchiadau yn 2024-25. Ceir rhestr lawn o'r cynyrchiadau a gefnogwyd hyd yma yn Atodiad C.

109. O ystyried pwysigrwydd datblygu sgiliau a thalent i'r diwydiannau creadigol, yn 2024-25 defnyddiwyd £0.5m o'r gyllideb ddarlledu i roi hwb i'r Gronfa Sgiliau Creadigol hefyd. O'r 17 o brosiectau a gefnogwyd drwy'r ail rownd, mae pump ohonynt yn canolbwyntio'n benodol ar wella hygyrchedd yn y sector sgrin.

110. Cytunir ar y gyllideb i gefnogi'r cyfryngau, newyddiaduraeth a darlledu ar gyfer 2025-26, gan gynnwys Cyngor Llyfrau Cymru, fel rhan o'r broses cynllunio busnes flynyddol.

7. Cymorth i'r sector cynhyrchu ffilmiau a rhaglenni teledu

Drwy'r Gyllideb Ddrafft hon, rydym wedi cynyddu cyllideb gyfalaf Cymru Greadigol i £7m. Bydd y dyraniad ychwanegol hwn o £2m yn cefnogi mwy o fuddsoddiad mewn cynyrchiadau, gan roi cyfleoedd i griwiau a hyfforddeion yng Nghymru, gan gynnwys gweithwyr llawrydd, ac yn cefnogi buddsoddiad yn ein rhaglenni cyllido datblygu.

Pinewood Studios / Seren Studios

111. Mae Pinewood / Seren Studios bellach yn eiddo i Great Point Studios ac yn cael ei redeg fel busnes preifat. Felly, nid oes gennyf wybodaeth am y referniw diweddaraf, y referniw amcanestynedig na'r cyfraddau defnyddio.

Cynhyrchu

112. Ceir rhestr lawn o'r holl brosiectau a gefnogir yn Atodiad C. I grynhoi, ers 2020, mae £28m o gyllid cynhyrchu (sydd bellach hefyd yn cynnwys buddsoddiadau mewn gemau ar ôl i'r meini prawf gael eu diwygio) wedi cael ei ddarparu i 51 o brosiectau, gan gynhyrchu dros £342m yn economi Cymru. Fel rhan o'r cynyrchiadau a gyllidwyd, mae Cymru Greadigol wedi cefnogi cyfanswm o 364 o leoliadau â thâl.

Bad Wolf Studios

113. Cyfanswm y llog sy'n ddyledus ar y trefniant benthycia yw £1.064m a dechreuodd yr ad-daliadau yn 2020-21. Mae Bad Wolf wedi ad-dalu £875,174 o'r benthyciad llog ac mae ganddo falans o £188,763. Mae'r manylion ariannol diweddaraf ar gael yn Atodiad Ch.

Cymru Greadigol

114. Cyllid cynhyrchu yw'r prif fecanwaith o hyd ar gyfer cefnogi gweithgarwch sgrin yng Nghymru a chafodd model cyllid cynhyrchu newydd ei lansio ym mis Mai 2023. Nod y cynllun yw cefnogi twf Cymru fel cyrchfan ar gyfer cynhyrchu deunydd o'r radd flaenaf. Mae'r cyllid yn cefnogi cwmnïau cynhyrchu a chwmnïau datblygu gemau yng Nghymru sy'n awyddus i ddatblygu cynyrchiadau ar gyfer cynulleidfaoedd rhyngwladol. Mae hefyd ar gael i gynyrchiadau o'r tu allan i Gymru sy'n awyddus i ddefnyddio Cymru fel lleoliad ffilmio. Er mai'r effaith ar economi Cymru drwy wariant ar griw, cyfleusterau, lleoliadau ac ati yw un o'r prif allbynnau o hyd, mae'r gronfa hefyd yn ceisio sicrhau bod y nifer mwyaf posibl o gyfleoedd i hyfforddi a datblygu sgiliau ar gael ar gynyrchiadau a ariennir. Mae'r gronfa yn blaenoriaethu cynnwys sy'n dangos y gorau o Gymru o ran diwylliant, iaith a daearyddiaeth, rhywbeth a gafodd ei arddangos yn llwyddiannus wrth i bedwar cynhyrchiad a gefnogwyd gan Cymru Greadigol (Pren ar y Bryn/Tree on a Hill, Men-Up, Steeltown Murders, a Wolf) dderbyn y nifer mwyaf o enwebiadau Bafta Cymru yn 2024. Llwyddodd pob un ohonynt i gynnig portread realistig o Gymru i gynulleidfaoedd rhwydwaith. Mae'r Gronfa hefyd yn rhoi blaenoriaeth i ddatblygu sector sy'n cynnig cyfleoedd cyfartal ac amrywiol ar gyfer swyddi medrus hirdymor ac un sy'n gofalu am lesiant staff presennol.

115. Hefyd, ym mis Gorffennaf 2022, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i gytundeb â Ffilm Cymru i weinyddu'r cyllid grant ar gyfer ffilmiau hir ar ein rhan. Hyd yma, mae £2m wedi cael ei ddyrannu i naw prosiect fel rhan o'r cytundeb dwy flynedd ac mae gwaith yn parhau â thîm a bwrdd prosiect Ffilm Cymru ar y prosiectau hyn.

Ffilm Cymru

116. Fel rhan o'r rhaglen ddwy flynedd gychwynnol, mae naw ffilm hir wedi derbyn cyllid cynhyrchu gwerth cyfanswm o £2m a disgwylir y bydd hyn yn rhoi hwb o fwy na £14.5m i economi Cymru.

117. Cafodd y cynhyrchiad cyntaf a gyllidwyd, sef *Timestalker*, ei ddangos am y tro cyntaf erioed yn SXSW yn Austin, Texas ym mis Mawrth 2024 a chafodd ei ganmol gan adolygwyr a chynulleidfaoedd. Cafodd y ffilm ei dosbarthu wedi hynny i sinemâu yn y DU ac Iwerddon gan Vertigo ym mis Hydref a Hanway Films sy'n gyfrifol am werthiannau rhyngwladol. Cafodd *Brides*, sef ffilm a gynhyrchwyd ar y cyd gan ieie Productions yng Nghaerdydd, ei dewis hefyd fel un o ffilmiau UK Great8 Showcase yn Cannes ym mis Mai 2024 ac edrychir ymlaen yn fawr at weld y ffilm yn cael ei sgrinio mewn amrywiaeth o wyliau ar ddechrau 2025. Ym mis Ionawr a mis Chwefror 2024, cafodd *The Man in My Basement*, a gafodd ei gynhyrchu gan John Giwa-Amu o Gaerdydd sy'n gweithio i Good Gate Media, ei ffilmio mewn amrywiaeth o leoliadau yn Ne Cymru. Mae'r actorion Corey Hawkins a Willem Dafoe, sydd wedi ennill Oscar, i'w gweld yn y ffilm honno. Mae'r ffilm hon ar y cam ôl-gynhyrchu ar hyn o bryd a'r bwriad yw y bydd yn barod i'w sgrinio mewn

gwyliau yn 2025. Mae cynyrchiadau eraill sydd ar y gweill ar hyn o bryd yn cynnwys Mr Burton, sef ffilm am fywyd Richard Burton sy'n cael ei chynhyrchu gan Severn Screen a'i chyfarwyddo gan y cyfarwyddwr o Gymru, Marc Evans, a Madfabulous, sy'n seiliedig ar fywyd lliwgar Henry Paget, sef 5ed Marcwis Môn.

118. Arweiniodd streic actorion SAG-AFTRA yn 2023 at oedi o safbwynt y brif ffotograffiaeth ar gyfer rhai o'r cynyrchiadau a gyllidwyd. Bu'n rhaid dod â rhai cynyrchiadau i ben hefyd, a chafodd y cyllid ei ddyrannu i brosiectau eraill. O ganlyniad i'r oedi a gafodd ei achosi gan y streiciau, ni fu'n bosibl adolygu'r rhaglen ar ddiwedd y peilot dwy flynedd (mis Ebrill 2024) gan nad oedd digon o'r cynyrchiadau wedi gwneud digon o gynnydd i roi darlun cytbwys o'u heffaith economaidd a'u llwyddiant o fewn y diwydiant. Yn ogystal, lansiodd Llywodraeth y DU Gredyd Treth Ffilmiau Annibynnol newydd y DU (IFTC) ym mis Ebrill 2024 (a gafodd ei gymeradwyo wedi hynny gan Lywodraeth newydd y DU ym mis Hydref 2024) a arweiniodd at gynnydd sylweddol yn nifer yr ymholiadau ym maes ffilm yng Nghymru, gan gynnwys ffilmiau a gynhyrchir yng Nghymru a chyfleoedd mewnfuddsoddi. Fel y cyfryw, y bwriad yw ymestyn y peilot â Ffilm Cymru hyd at fis Mawrth 2025 fel y gellir craffu'n briodol ar effaith economaidd y cynyrchiadau a gyllidwyd eisoes ac ystyried y ffordd fwyaf priodol o gynyddu effaith yr IFTC newydd ar y sector cynhyrchu ffilmiau yng Nghymru. Y bwriad yw rhoi cytundeb newydd ar waith ar gyfer 2025-26.

8. Chwaraeon

Yn unol â dyraniadau refeniw i gyrff hyd braich eraill, rwyf wedi cynyddu cyllideb refeniw Chwaraeon Cymru 3%. Rwyf hefyd wedi cynyddu cyllideb gyfalaf Chwaraeon Cymru £2m, o £8m i £10m.

Chwaraeon Cymru

119. Mae cymryd rhan mewn chwaraeon ac ymgysylltu â chwaraeon yn bwysig i Gymru fel cenedl. Mae cymryd rhan mewn chwaraeon, rhagoriaeth ym maes chwaraeon a gwyllo chwaraeon yn fuddiol iawn i iechyd, yn uno cymunedau, yn cyfrannu at ein hymdeimlad o le yn y byd ac yn hollbwysig i'n heconomi.

120. Mae adroddiad a gyhoeddwyd gan Brifysgol Sheffield Hallam ym mis Medi 2024 yn amcangyfrif bod chwaraeon yng Nghymru yn helpu i gyflwyno £1.9bn mewn Gwerth Ychwanegol Gros i economi Cymru, gan sicrhau 38,345 o swyddi cyfwerth ag amser llawn. Wrth edrych ar yr effaith ehangach, gan gynnwys yr effaith anuniongyrchol, cyfrifir mai £2.9bn a 58,997 o swyddi yw'r ffigurau hyn. Yn ogystal â rhoi hwb i'r economi, mae chwaraeon yn adnodd ataliol effeithiol ym maes iechyd. Nododd astudiaeth arall gan Brifysgol Sheffield Hallam ar ddiwedd 2023 fod chwaraeon yn cyflwyno buddiannau iechyd gwerth £621m drwy atal dros 113,000 o achosion o salwch. Amcangyfrifodd fod cyfanswm yr adenillion cymdeithasol ar y buddsoddiad mewn chwaraeon yn cyfateb i £5.98bn y flwyddyn yng Nghymru, sy'n golygu bod y cyhoedd a'r Llywodraeth yn adennill £4.44 am bob £1 a fuddsoddir mewn chwaraeon.

121. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn cynnwys y nod o greu Cymru iachach, a chymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl. Gan gydnabod pŵer ataliol chwaraeon a gweithgarwch corfforol mewn perthynas ag iechyd a llesiant, byddaf yn atgyfnerthu ymrwymiad ein Rhaglen Lywodraethu i ddefnyddio cyllid cyfalaf er mwyn buddsoddi mewn cyfleusterau, gan ganolbwyntio'n benodol ar ardaloedd mwy difreintiedig. Drwy hynny, byddwn yn hyrwyddo mynediad cyfartal i chwaraeon ac yn mynd i'r afael ag anghydraddoldebau o bob math. Caiff £2m arall, sy'n gwneud buddsoddiad o £10m i gyd, ei fuddsoddi mewn cyfleusterau chwaraeon drwy Chwaraeon Cymru yn y gyllideb hon.

122. Caiff y £10m rwy'n ei ddyrannu i Chwaraeon Cymru yng Nghyllideb Ddrafft 2025-26 ei fuddsoddi mewn cyfleusterau chwaraeon presennol a newydd, gan gynnwys Caeau Porfa Artiffisial, i greu seilwaith chwaraeon modern sy'n gynaliadwy o

safbwynt ariannol ac amgylcheddol. Bydd y buddsoddiad yn diogelu cyfleusterau lleol, yn datblygu asedau newydd a gwell i gymunedau lleol, ac yn lleihau'r angen i deuluoedd ac unigolion deithio'n bell yn y car i fanteisio ar gyfleoedd chwaraeon.

Atal

123. Cynhaliodd Chwaraeon Cymru ddigwyddiad yn ddiweddar yn y Senedd lle clywodd Aelodau'r Senedd a chynrychiolwyr o'r sector chwaraeon a gweithgarwch corfforol am effaith a rôl chwaraeon fel rhan o'r agenda iechyd ataliol. Ysgogodd y digwyddiad drafodaethau pellach â chyrrff llywodraethu cenedlaethol, partneriaid cenedlaethol a sefydliadau iechyd allweddol yn y trydydd sector ynghylch sut y gellir defnyddio chwaraeon a gweithgarwch corfforol i gefnogi canlyniadau iechyd.
124. Byddwn yn parhau i weithio gyda'n partneriaid a'n rhanddeiliaid i ddeall sut y gallwn sicrhau bod chwaraeon a gweithgarwch corfforol yn cael mwy o effaith ar iechyd a llesiant ein cenedl yn y dyfodol.

Cyllid adrannol arall

125. Er bod gan Weinidogion ac Ysgrifenyddion y Cabinet gyfrifoldebau portffolio penodol ac ymrwymadau penodol o fewn y Rhaglen Lywodraethu, mae pob un ohonom yn gyfrifol am wella bywydau pobl Cymru, gan gynnwys eu hiechyd a'u llesiant, ac am ddiogelu llesiant cenedlaethau'r dyfodol.
126. Byddwn yn parhau i archwilio cyfleoedd i gynyddu gwerth y buddsoddiadau a wnawn ar draws y llywodraeth, er mwyn hyrwyddo mynediad a chyfle cyfartal i bawb fwynhau buddiannau ffordd o fyw egnïol. Byddwn yn adeiladu ar gydberthnasau presennol ac yn chwilio am gyfleoedd newydd i gydweithio er mwyn sicrhau bod buddiannau ychwanegol cymryd rhan mewn chwaraeon yn cael eu cydnabod yn ehangach, a bod gan gyrrff llywodraethu chwaraeon cenedlaethol a phartneriaid cenedlaethol eraill fynediad i ffrydiau cyllido eraill i gefnogi eu hymdrechion i gael effaith gadarnhaol ar yr agenda gweithgarwch corfforol ehangach.
127. Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn darparu ffrydiau cyllido penodol sy'n anelu at atal problemau iechyd drwy weithgarwch corfforol, gan gynnwys cyllid drwy ein strategaeth Pwysau Iach Cymru Iach, a gyhoeddwyd yn 2019. Cynllun 10 mlynedd yw'r strategaeth i flaenoriaethu ymyriadau cynnar a newid mewn ymddygiad ar bob lefel er mwyn cefnogi dulliau ataliol i newid ein harferion a hyrwyddo gweithgarwch iach. Mae'n ymrwymiad allweddol tuag at ddull gweithredu trawslywodraethol er mwyn lleihau gordewdra yng Nghymru ym mhob rhan o'r boblogaeth ac fe'i datblygwyd ar sail tystiolaeth o'r hyn sy'n gweithio.

128. Ochr yn ochr â hyn, ceir cyfres o gynlluniau cyflawni dwy flynedd sy'n rhychwantu oes y strategaeth. Mae'r sector chwaraeon a hamdden wedi chwarae rôl allweddol

o ran cyflawni amcanion cynlluniau cyflawni blaenorol Pwysau Iach Cymru Iach, drwy gynlluniau fel FitFans a Chynllun Hamdden Actif 60+.

129. Bydd y cynllun cyflawni nesaf yn parhau i gefnogi rhaglenni ac ymyriadau i annog pobl i gymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol. Bydd y cynllun yn rhoi cyfle arall i'r sector chwaraeon a gweithgarwch corfforol gymryd rhan mewn dulliau ataliol hollbwysig i leihau gordewdra a sefydlu arferion ffordd o fyw iachach.

130. Mae'r rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy a'r rhaglen Ysgolion Bro hefyd yn cefnogi'r ymdrech i greu cyfleusterau modern a hygyrch ar gyfer diwylliant a chwaraeon a buddsoddwyd yn sylweddol yn y rhain dros y blynyddoedd diwethaf. Byddwn yn parhau i gefnogi'r buddsoddiad yng nghyfleusterau chwaraeon ysgolion drwy ein cyllideb gyfalaf a weinyddir gan Chwaraeon Cymru, er mwyn sicrhau bod gan bobl ifanc mewn cymunedau ledled Cymru fynediad i leoedd modern ac ysgogol lle gallant gymryd rhan mewn chwaraeon a datblygu eu doniau chwaraeon.

9. Ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu

Gwneud cynnydd tuag at gyflawni'r ymrwymiad i “fwrw ymlaen tuag at filiwn o siaradwyr Cymraeg, a galluogi ein diwydiannau twristiaeth, chwaraeon a'r celfyddydau i ffynnu”.

Hanes Pobl Ddu, Asiaidd ac Ethnig Leiafrifol

131. Nod yr ymrwymadau Diwylliant, Treftadaeth a Chwaraeon yng Nghynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol, ac ymrwymadau penodol cysylltiedig a nodir yn y Rhaglen Lywodraethu, yw gwneud gwahaniaeth mesuradwy i fywydau pobl Ddu, Asiaidd ac Ethnig Leiafrifol. Mae ein gwaith wedi canolbwyntio ar ehangu mynediad, cyfranogiad, ac ymgysylltiad pobl Ddu, Asiaidd ac Ethnig Leiafrifol yn ogystal â meithrin capasiti a gallu ein sectorau diwylliannol a threftadaeth i fynd i'r afael â hiliaeth sefydliadol a systematig. Rydym hefyd wedi ymestyn ein gwaith meithrin capasiti a gallu i'n sefydliadau llawr gwlad, gan eu helpu i ddatblygu ac atgyfnerthu sgiliau gwneud cais am grantiau fel y gallant fanteisio ar gyllid grant Diwylliant Llywodraeth Cymru. Defnyddiwyd y cyllid i greu, datblygu a chymryd rhan mewn gweithgareddau diwylliannol, sy'n adlewyrchu tirlun diwylliannol amrywiol ein cymunedau. Drwy gyllid grant, rydym wedi cefnogi mwy nag 80 o sefydliadau, gan ddyrannu ychydig dros £5m o gyllid cyfalaf a refeniw ar gyfer blynyddoedd ariannol 2023-25 i gefnogi ein sefydliadau diwylliannol, treftadaeth a chwaraeon ar lawr gwlad, yn ogystal â rhai rhanbarthol, lleol a chenedlaethol.

132. Mae pob prosiect sy'n cael cyllid yn canolbwyntio ar gydgyhyrchu, gan ddangos ymrwymiad i roi profiadau bywyd wrth wraidd y gwaith o gynllunio, datblygu a darparu gwasanaethau / polisïau. Gwyddom nad mater amrywiaeth a chynhwysiant yw cydgyhyrchu â phobl Ddu, Asiaidd ac Ethnig Leiafrifol; mae'n fater o reidrwydd strategol sy'n arwain at wasanaethau sy'n fwy cyfartal ac yn fwy priodol o safbwynt diwylliannol lle mae ein treftadaeth yn cynnig darlun mwy cytbwys a realistig o'n gorffennol.

133. Mae camau mawr wedi'u cymryd yn ein sectorau diwylliant a threftadaeth i gyflawni yn erbyn nodau a chamau gweithredu Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol ac ymrwymadau cysylltiedig y Rhaglen Lywodraethu. Cyhoeddodd Cyngor Celfyddydau Cymru ac Amgueddfa Cymru ddogfen ar y cyd, sef Cynllun Gweithredu Ehangu Ymgysylltiad 2022-25 | Cyngor Celfyddydau Cymru, a ategir gan waith i fynd i'r afael â'r anghydraddoldebau presennol a brofir gan bobl,

grwpiau a chymunedau, yn enwedig y rhai sydd heb gynrychiolaeth ddigonol ar hyn o bryd, o safbwynt cael mynediad i'r celfyddydau a chymryd rhan ynddynt. Cyhoeddodd Cadw hefyd ganllawiau i gyrff cyhoeddus ar goffáu cyhoeddus yng Nghymru. Mae hyn yn dilyn yr archwiliad o henebion ac enwau strydoedd a nododd nifer o enghreifftiau o goffáu mewn mannau cyhoeddus y gellid ystyried eu bod yn gynhennus.

Cronfa Ymchwil a Datblygu'r Diwydiant Creadigol

134. Mae Cymru Greadigol wedi hwyluso nifer o fentrau cyllido Ymchwil a Datblygu ers ei sefydlu. Cafodd Ymchwil a Datblygu ei gynnwys fel maes allweddol â blaenoriaeth fel rhan o'r rhaglen cyllido datblygu. Mae cyllid Datblygu 2021-22 gwerth £1.1m wedi'i ddyrannu'n llawn i'w ddsbarthu yn ystod 2021-22 a 22-23 i 51 o gwmnïau creadigol. Ym mis Gorffennaf 2023, cafodd ail rownd o gronfeydd datblygu ei lansio a 35 o brosiectau gyda chyfanswm o fwy nag £0.980 ar gyfer gwariant yn 2023-24 a 2024-25. Nod y Cyllid Datblygu Teledu a Digidol yw rhoi cymorth penodol er mwyn helpu i dyfu cwmnïau cynhenid yn y byd teledu a digidol, gan helpu cwmnïau i ddatblygu cynhyrchion ac eiddo deallusol newydd ac ennill busnes newydd.

135. Ariennir rhaglen Media Cymru gwerth £50m drwy £22m o Gronfa flaenllaw 'Strength in Places' Ymchwil ac Arloesi yn y DU, £3m gan Brifddinas-Ranbarth Caerdydd, £0.5m gan Lywodraeth Cymru, drwy Cymru Greadigol, ac arian cyfatebol gwerth £23m gan y diwydiant a phrifysgolion partner. Mae rhaglen Media Cymru, a gefnogir gan Cymru Greadigol, yn cynnwys pecyn gwaith i ddarparu cronfa Ymchwil a Datblygu Cymru gyfan ar gyfer y Diwydiannau Creadigol. Caiff hyn ei gyflawni rhwng 2022 a 2026 ac mae'n darparu ystod o brosiectau cyllido Ymchwil a Datblygu ledled Cymru.

Gwasanaeth Cerddoriaeth Cenedlaethol

136. Cafodd y Gwasanaeth Cerddoriaeth Cenedlaethol ei sefydlu yn 2022 a chaiff ei gefnogi gan y **Cynllun Cenedlaethol ar gyfer Addysg Cerddoriaeth** gyda chyllid parhaus o gyllideb y Cwricwlwm ac Asesu yn y Prif Grŵp Gwariant Addysg. Yn 2024-25, mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg yn buddsoddi £4 miliwn i gyflawni'r ymrwymiad hwn a nodir yn y Rhaglen Lywodraethu. Rydym am weld pob plentyn a pherson ifanc rhwng 3 ac 16 oed yn elwa ar gyfleoedd i chwarae offeryn cerdd, canu, a chymryd rhan mewn gweithgareddau creu cerddoriaeth mewn ysgolion a chymunedau.

137. Mae'r Gwasanaeth, gyda'i gorff arweiniol, sef CLILC, yn parhau i gefnogi addysg cerddoriaeth mewn ysgolion drwy, er enghraifft, y rhaglen 'Profiadau Cyntaf' mewn ysgolion cynradd a 'Llwybrau Cerddoriaeth' mewn ysgolion uwchradd. Mae'r gwaith hwn yn cynnwys ffocws pwysig ar ymgysylltu â dysgwyr o deuluoedd incwm isel a'r rhai sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol. Mae rhaglen 'Profiadau Cyntaf' eisoes wedi ymgysylltu â mwy na 75 y cant o ysgolion cynradd yng Nghymru. Caiff gwerthusiad manwl o flynyddoedd cyntaf y Gwasanaeth ei gyhoeddi yn ddiweddarach yn 2025.
138. Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wedi cyhoeddi rhaglen cymorth grant newydd mewn perthynas â'r Cwricwlwm i Gymru er mwyn rhoi cymorth penodol i ysgolion a lleoliadau, o 1 Ebrill 2025. Mae'r dull strategol newydd hwn o ddarparu cymorth cwricwlwm a ariennir gan grant yn rhoi blaenoriaeth i'r Gwasanaeth Cerddoriaeth Cenedlaethol o safbwynt blaengyllido.
139. Mae swyddogion addysg wrthi'n gweithio gyda CLILC i ddatblygu opsiynau o dan y rhaglen cymorth grant newydd ar gyfer dyfarniad grant newydd am gyfnod o dair blwyddyn ariannol lawn. Caiff mwy o wybodaeth am y grantiau penodol a'r dyraniadau cyllid a ddyfernir o dan y rhaglen newydd, gan gynnwys i'r Gwasanaeth Cerddoriaeth Cenedlaethol, ei chyhoeddi gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ym mis Ebrill 2025.

Buddsoddi mewn Theatrau, gan gynnwys Theatr Clwyd

140. Mae Llywodraeth Cymru wedi dyrannu £23.5m i helpu i ailddatblygu Theatr Clwyd dros y tair blynedd diwethaf rhwng 2022-25.
141. Mae'r cyllid hwn gan Lywodraeth Cymru i Theatr Clwyd yn fuddsoddiad sylweddol yn y celfyddydau yng Nghymru ac yn gydnabyddiaeth o'r buddiannau cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd sylweddol y mae Theatr Clwyd yn eu cyflwyno i Gymru, yn enwedig i gymunedau yn y gogledd-ddwyrain.
142. Mae Llywodraeth Cymru yn gwbl ymrwymedig o hyd i gyflawni prosiect cyfalaf Theatr Clwyd, sy'n un o ymrwymadau allweddol y Rhaglen Lywodraethu.
143. Yn 2025-26, mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi gwneud dyraniad ar gyfer menter Buddsoddi Cyfalaf Strategol yn Sector y Celfyddydau gyda Chyngor Celfyddydau Cymru drwy'r gyllideb Cymorth i Ddiwylliant a Chwaraeon Lleol a fydd yn golygu y bydd modd rhoi'r cymorth cyfalaf angenrheidiol i sefydliadau celfyddydol, gan gynnwys theatrau.

Amgueddfa Bêl-droed

144. Ym mis Chwefror 2023, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru grant o £5.458m ar gyfer Amgueddfa Bêl-droed Cymru, i'w chyllido o'r cam datblygu cynnwys ac adeiladu hyd nes y caiff ei gweithredu a'i hagog (ym mis Mawrth 2026, yn ôl y disgwyl). Y llynedd, llwyddodd y tîm prosiect yn Amgueddfa Wrecsam i gael cyllid gan Gronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol sydd, ar y cyd â chyllid gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam, Cronfa Trawsnewid Trefi Llywodraeth Cymru, Sefydliad Wolfson a Chronfa Ffyniant Gyffredin y DU, wedi sicrhau bod y gwaith o ddatblygu'r amgueddfa a'r gwaith cysylltiedig i ailddatblygu orielau Amgueddfa Wrecsam wedi'u hariannu'n llawn (£11.8m). Cwblhaodd y prosiect adolygiad sicrwydd Porth 3 fel rhan o'r Model Busnes Pum Achos, gyda gradd oren-gwyrdd a chafodd yr Achos Busnes Llawn ei gymeradwyo ym mis Tachwedd 2024.

145. Cafodd adeilad Amgueddfa Wrecsam ei gau i'r cyhoedd a'i drosglwyddo i'r contractwyr ym mis Gorffennaf 2024. Bydd y gwaith datblygu, adeiladu a ffitio yn parhau nes i'r amgueddfa agor yn 2026. Er y bydd prif grant diwylliant Llywodraeth Cymru yn dod i ben ym mis Mawrth 2025, bydd cyllid ychwanegol ar gael yn 2025-26 i sicrhau parhad swyddi allweddol y prosiect, sef y Curadur Pêl-droed, Swyddogion Ymgysylltu, Rheolwr y Prosiect.

146. Bydd gwaith casglu ac ymgysylltu yn parhau nes i'r amgueddfa agor, gan godi proffil y prosiect, a sicrhau bod y gwrthrychau a'r straeon sydd eu hangen ar gyfer yr amgueddfa yn dod i law, er mwyn adrodd straeon amrywiol y gêm, a sicrhau bod straeon llawr gwlad a rhyngwladol, gan ddilynwyr a chwaraewyr, yn cael eu cynrychioli.

Celf - Oriol Gelf Gyfoes Genedlaethol

147. Mae datblygu Oriol Gelf Gyfoes Genedlaethol i Gymru yn un o ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu. Mae'n cynnwys tair elfen wahanol:

- Rhwydwaith gwasgaredig o naw oriel ledled Cymru sy'n rhoi mynediad am ddim i'r casgliad cenedlaethol, gan ddod â chelf gyfoes yn agosach at gymunedau.
- Oriolau lletya sy'n lletya'r casgliad cenedlaethol o gelf Gymreig ar hyn o bryd h.y., Amgueddfa Genedlaethol Caerdydd a Llyfrgell Genedlaethol Cymru, Aberystwyth.
- Y llwyfan digidol ar-lein, Celf ar y Cyd.

148. Mae'r cynlluniau ar gyfer yr oriel angori bellach wedi cael eu terfynu a chaiff y cyllid ei ddefnyddio i dalu am y gwaith brys sydd angen ei wneud i amddiffyn a diogelu trysorau cenedlaethol Cymru, yn Amgueddfa Genedlaethol Caerdydd a'r Llyfrgell Genedlaethol yn Aberystwyth (cyhoeddwyd hyn ym mis Gorffennaf 2024).

149. Mae buddsoddiad yn cael ei wneud o hyd yn Celf, yr Oriol Gelf Gyfoes Genedlaethol i Gymru, yn y naw safle ledled Cymru. Caiff y gwaith hwn ei arwain ar y cyd gan Gyngor Celfyddydau Cymru, Amgueddfa Cymru a Llyfrgell Genedlaethol Cymru mewn partneriaeth â'r naw oriel.
150. Bydd y model daearyddol-wasgaredig yn sicrhau bod celf gyfoes a'r casgliad cenedlaethol yn fwy hygyrch i gymunedau ledled Cymru, gan ddod â chelf yn agosach i bobl Cymru, mewn ffordd llawer mwy cyfartal.
151. Rhwng 2017 a 2023, gwariwyd cyfanswm o £1.76m ar elfennau amrywiol y rhaglen, yr oedd £1.36m ohono yn wariant cyfalaf. Mae'r dyfarniad grant newydd yn darparu £6.3m arall i gefnogi'r prosiect nes iddo gael ei gwblhau ym mis Mawrth 2025. Mae'r tri phartner arweiniol yn gweithio gyda'r naw oriel i ddatblygu'r gofynion o fis Ebrill 2025 ymlaen, wrth i'r prosiect symud i'w gam gweithredol.

Y cyfryngau a newyddiaduraeth

152. Cafodd yr ymrwymiad i ystyried creu Awdurdod Darlledu a Chyfathrebu cysgodol i Gymru ei gyflawni ym mis Mawrth 2024, pan ymatebodd Llywodraeth Cymru i adroddiad y Panel Arbenigol ar yr Awdurdod Darlledu a Chyfathrebu Cysgodol i Gymru. Rwy'n ystyried y camau nesaf ar ôl i ymateb Llywodraeth Cymru gael ei gyhoeddi a byddaf yn darparu diweddariad maes o law.
153. Mae Gweithgor Newyddiaduraeth er Budd y Cyhoedd Cymru wedi chwarae rôl bwysig wrth helpu i nodi opsiynau er mwyn gwella'r cyfryngau a newyddiaduraeth yng Nghymru, yng nghyd-destun yr heriau sy'n gysylltiedig â chynnwys newyddiadurol a gyllidir gan lywodraethau, o ganlyniad i faterion sy'n ymwneud â didueddrwydd ac annibyniaeth olygyddol.

Darlledu a chyfathrebu

154. Yn 2024-25, mae Cymru Greadigol wedi gweithio gyda rhanddeiliaid darlledu gan gynnwys Adran Llywodraeth y DU dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon, Ofcom, darlledwyr gwasanaethau cyhoeddus, Teledwyr Annibynnol Cymru a Pact i sicrhau bod anghenion Cymru yn cael eu hystyried wrth ddatblygu rheoliadau, polisïau ac ymyriadau perthnasol. Mae hyn wedi cynnwys parhau i ddadlau'r achos dros rôl gadarn wrth benodi i Fwrdd S4C. Y bwriad yw y bydd trafodaethau cadarnhaol yn parhau ar y mater hwn â Llywodraeth newydd y DU.